

KÜLMISSZIÓ.

Evangélikus Hittérítési Folyóirat.

Szerkesztő és kiadó:

SCHOLTZ ÖDÖN,

evang. lelkész

Ágfalva (Sopronmegye).

VI., VII. és VIII. ÉVFOLYAM.

Scholtz Ödön

SOPRON,

NYOMATOTT RÖTTIG GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1905.

TARTALOMJEGYZÉK.

VI. Évfolyam.

	Lap
A kínai lázadás áldozatai — — — — —	16
A Lipcsei Misszió, <i>Schwartz K.</i> — — — — —	22
A Lipcsei Misszió és a porosz luth. szabadegyház — — — — —	14
A Lipcsei Misszió közgyűlése, <i>Torda L.</i> — — — — —	57
Devanukracham — „Isten kegyelme”, <i>Scholtz Ö.</i> — — — — —	6
Egyházi misszió, <i>Scholtz Ö.</i> — — — — —	65
Hazai missziói hírek — — — — —	34, 61, 76
Irodalom — — — — —	39, 80
Külföldi missziói hírek — — — — —	37, 77
Mi kötelez bennünket a külmiszió áldozatkész pártolására, <i>Szalay L.</i> — — — — —	1
Missziói módszerek az apostoli korban, <i>dr. Zahn Th.</i> — — — — —	7, 41, 68
Schwartz Frigyes Keresztély, a tandsauri királypap — — — — —	49

VII. Évfolyam.

A hermannsburgi misszió-ünnep — — — — —	34
A misszió hódítása és akadályai — — — — —	13
A lipcsei ev. luth. misszióegyesület közgyűlése, <i>Mesterházy S.</i> — — — — —	29
A Lipcsei Misszió 1903. évi közgyűlése — — — — —	66
Devanukracham, <i>Scholtz Ö.</i> — — — — —	37
Egyházunk első missz. növendéke, <i>Scholtz Ö.</i> — — — — —	60
Egyről-másról — — — — —	78
Hazai missziói hírek — — — — —	41, 71
Irodalom — — — — —	47
Kedvező szelek, <i>Scholtz Ö.</i> — — — — —	1
Külföldi missziói hírek — — — — —	44
Legújabb hírek a Lipcsei Misszióról — — — — —	38
Mazsár János beszéde — — — — —	65
Missziói beszéd, <i>Scholtz Ö.</i> — — — — —	54
Missziói imádság, <i>Hetvényi L.</i> — — — — —	53
Missziói körut, <i>Scholtz Ö.</i> — — — — —	49
Missziói módszerek az apostoli korban, <i>dr. Zahn Th.</i> — — — — —	5
Szerkesztői üzenetek — — — — —	48, 80
Schwartz Fr. Keresztély, a tandsauri királypap, <i>Szily L.</i> — — — — —	18

VIII. Évfolyam.

A Biblia a tanuloknál, <i>Gehring A.</i> — — — — —	75
A hindu nők sorsa, <i>Kintslerné Solcs Inasz</i> — — — — —	10
A kereszténység Japánban, <i>Richter P.</i> — — — — —	47
A Lipcsei Misszió közgyűlése — — — — —	54
A Lipcsei Misszióról — — — — —	81
A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület alapszabálytervezete — — — — —	69
Az evang. világmiszió áttekintése — — — — —	14
Egy ifjú misszionárius felavatása, <i>Mazsár J.</i> — — — — —	5
Évi jelentés, <i>Schwartz K.</i> — — — — —	37
Felhívás — — — — —	86
Hazai missziói hírek — — — — —	15, 57, 82
Indokolás (az alapszabálytervezethez) — — — — —	72
Irodalom — — — — —	24
Külföldi missziói hírek — — — — —	20, 64
Magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület, <i>Scholtz Ö.</i> — — — — —	25
Mazsár temetése, (Képpel) — — — — —	45
Missziói utazásom Magyarországon, <i>dr. Siedl G.</i> — — — — —	4
Ünnepi beszéd, <i>dr. Paul J.</i> — — — — —	30
Vigyünk a pogányokat Jézushoz, <i>Scholtz Ö.</i> — — — — —	1
1804. márc. 7 emlékére — — — — —	8
Szerkesztői üzenetek — — — — —	24, 68

KÜLMISSZIÓ.

Evangélikus hittérítési folyóirat.

Megjelenik minden negyedévben egyszer.

Felelős szerkesztő és kiadó

Scholtz Ödön evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 1 korona.

Egyes szám ára . . . . . 30 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

És monda az Ur nékem: Ne mond ezt: Gyermekek vagyok én; hanem valamire küldlek téged, elmenj és valamiket parancsolok néked, megmondjad. Ne félj tőlök: mert veled vagyok én, hogy megoltalmazalak téged, mondja az Ur! És kinyújtá az Ur az ő kezét és megillette az én számat és monda nékem: Imé adom az én igémet a te szádba: Imé én ma téged profétává teszek a Pogányokon és országokon, hogy gyomlálj, ronts, veszess, törj, építs és plántálj! Jeremiás I, 7—10.

»Mi kötelez bennünket a külmiszió áldozatkész pártolására?»

(Felolvastatott a somlóvidéki ágost hitv. evang. lelkészegylet f. évi május hó 29-én tartott tavaszi értekezletén.)

»Sötétség borította a földet és homályosság a népeket!« — A mit a próféta több mint két és fél ezer évvel ezelőtt ezen szavaiban mondott, az még fájdalom máig is áll. Dacára ugyanis a sok apostoli munkának, dacára az évszázadokig tartó harcoknak s a martyrok kiontott vérének, dacára a kivivott győzelmeknek, a könnyeknek és keserves verejtékeknek, dacára a hittérítők halált megvető bátorságának s önfeláldozásának: az emberiségnek több mint két-harmad része még mindig pogány, a kikre joggal alkalmazhatjuk a próféta ezen idézett szavait: »sötétség borítja a földet s homályosság a népeket!« Már magában véve az a tudat, hogy az emberiségnek több mint két-harmad része még mindig a pogányság

sötét birodalmában bolyong s el van zárva az evangéliumi világosságtól, melynek fényénél az ember magasabb rendeltetésének tudatára ébredve bizton haladhat az igazság, a szeretet és a béke ösvényén a tökéletesség célja felé: kell, hogy minden evangélikus-keresztényt a külmisszió áldozatkész pártolására kötelezzén. Dacára annak, hogy külföldön, különösen a protestáns Német- és Angolországban, továbbá a kis Schweitzban nagyon virágzik a pogány-misszió ügye, fényesebb missziói eredményekről, tömeges áttérésekről ma már nem igen hallhatunk s olvashatunk. Ott vannak ugyan a keresztény-hittérítési telepek mindenfelé, ott vannak: India, Kína, Japán s a vad Afrika, Ausztrália s Dél-Amerika pogányságának legsötétebb pontjain, mégis, még mindig alkalmazható ide vonatkozólag Üdvöztönk ezen mondása: »Az aratásra való gabona sok, de az arató kevés. Kérjétek azért a gabona aratásának urát, hogy bocsássa ki az aratókat az ő gabonájának aratására!« (Máté 9, 37—38.)

De bár még igen sok a hittérítés terén a teendő, nálunk mindedig nem igen érdeklődtek a külmisszió szent ügye iránt. Avagy hol vannak magyarhoni ágost. hitv. evang. egyházunkban azok az intézetek, a hol ifjainkat a nehéz missziói munkára előkészítenék? Hol vannak a hittérítési egyesületek, melyeknek célja a misszió szent ügyét gyűlések tartásával, missziói hitszónoklatokkal, missziói előadások rendezésével mindinkább népszerűsíteni s a hivek seregét ekkép az activ missziói munkásság terére elvezetni?! . . . . Nincsenek ily egyletek, . . . hiszen nyomasztó körülményeink, keserves küzdelmeink között örülünk, ha itteni terheinket elviselhetjük, ha bennt levő sokkal sürgősebb dolgainkat elvégezhetjük! De azért erről a nagy és szent munkáról, a külmisszióról sem szabadna megfeledkeznünk! Mert igaz ugyan, hogy az Evangélium »Istennek ereje minden hívőknek üdvösségére«, de hiszen a jó Isten emberek által munkálkodik s az isteni erőnek mi bennünk s mi általunk kell nyilvánulni, miként nyilvánult egykor Saulban damaszkuszi megtérése, Péterben pünkösdi bátor fellépése után, miként nyilvánult Lutherünkben, ki az Evangéliumért kész volt szembeszállani a lelkiismeretbeli szabadság sötét zsarnokaival és miként az az isteni erő máig is nyilvánul azokban a misszionáriusokban, kik nem törődve a gyilkos éghajlattal, a pogánynépek dühével s vad vérengzésével, bátran haladnak előre az Evangélium szent ügyének győzelemre juttatása végett, sokszor elődeik sirhalma felett.

Annak a nagy munkának, a mit egykor JÉzus, hitünk dicső jejedelme megkezdett t. i. Isten országa építésének s terjesztésének itt a földön, nem szabad szünetelni soha! Mig csak Isten képére s hasonlatos-

ságára alkotott ember lesz a világon, folyton építeni s terjeszteni kell azt, hogy mielőbb megvalósulhasson s elérkezessen hozzánk Istennek áldott országa a maga teljességében. Minden evangélikus keresztény fogadást tett egykor a konfirmációi szent oltár előtt arra, hogy Isten országának hű és mindvégig tevékeny munkása lesz. Minden evangélikus keresztény embernek arra kellene tehát törekedni, hogy ha többet nem, legalább egy kis porszemet mindegyik elvigyen ama nagy épület, Isten országának felépítéséhez. Tudom, beláthatlan munkatér áll előttünk e tekintetben a keresztény egyház falain belül is s a ki munkálkodni akar, itthon, a belmisszió nagy munkamezején is eleget munkálkodhatik Isten országáért! Hisz sok igazság van abban a keserű kifakadásban, a mit néhány évvel ezelőtt egy hirneves egyházi szónok tett, mikor vizkereszi prédikációjában így szólt: »Hála Isten, hogy a pogányok nem jönnek hozzánk kereszténységet tanulni, mert ha jönnének, mit találnának? Talán épülnének s buzgóságot nyernének? Nem, sőt megbotránkoznának s azt mondanák: mi csak pogányok vagyunk, de ezek keresztény pogányok!« De habár sok pogányság van még a mai kereszténységben is — s ennél fogva sok a teendő a belmisszió terén, — nem szabad megfélejtkeznünk, arról a másik munkaterről sem, mely künnt a pogányságban várakozik ránk. »*Elmenvén mind e széles világra, prédikáljátok az Evangéliumot minden teremtettt állatoknak!*« (Mark 16, 15). — Így szólott kevéssel mennybemenetele előtt az Ur tanítványainak. — E szerint az Evangéliumot hirdetni s terjeszteni nemcsak amaz első tanítványoknak, nem csak az Ur mai szolgálóinak, hanem általában mindenkinek, a ki csak a keresztény névre érdemes akar lenni szent kötelessége. És míg a földi kincset minden ember csak magának szereti megtartani s akkor legkedvesebb, ha abban senkivel osztozkodni nem kell, addig az Evangéliumban foglalt lelki kincs akkor legkedvesebb, ha azt minél többel megoszthatjuk. A mit tehát az Ur JÉzus szent tudományából tanultunk, azt hirdetniünk kell minél többnek, mint az Ur mondja: hirdessük »minden teremtményeknek!« — Az Üdvözítő ezen határozott parancsa kell, hogy minden jó evangélikus keresztényt a külmisszió áldozatkész pártolására kötelezzon.

Ujabbán meg is indult nálunk a külmisszió iránti érdeklődés felébresztése iránti mozgalom különösen Scholtz Ödön ágfalvai lelkészársunk lelkes agitációja folytán, mely mozgalomnak célja ugyan még nem az, hogy mi is elküldjük követjeinket a pogányok közé, hogy »elmenvén mind e széles világra« ezek is prédikálják az Evangéliumot minden teremtmé-

nyeknek,*) erre mi még gyengék vagyunk, hanem az, hogy csatlakozva németországi lutheránus testvéreinkhez, legalább segítőkészet nyujtsunk nekik a hittérítés nehéz munkájában. Tudjuk, hogy több magyarhoni misszióbarát a lipcei luth. misszió trankebári tanítóképezdjében egy »tumul«-ifjút képeztet tanítóvá. Az ifju pogány szülöktől származott s neve: »Devanukracham«, a mi annyit tesz: »Isten kegyelme«. Amint az intézet igazgatója Scholtz Ödön lelkésztársunknak írja, az ifju igen jól tanul és ez év végén már mint tanító kikerül az iskolából. Ezen ifju hálával fog visszaemlékezni azon magyarországi pártfogóira, kik adományaikkal lehetővé tették tanulmányainak elvégzését, akkor is, midőn majd évek múlva mint tanító sok pogánygyermek szívében ébresztgetni fogja a megváltó JÉzus iránti szeretetet. Ez csak egy példa arra nézve, hogyan mozdíthatjuk elő a külmisszió szent ügyét kevesebb erővel, kisebb adományainkkal is.

Tegyük meg azért e téren mi is kötelességünket s buzdítsuk hiveseinket a külmisszió áldozatkész pártolására. Mert minden más munkában megcsüggedhetünk s megfáradhatunk, hisz nem csuda, ha a gyarló ember az élet nagy küzdelmei s nehéz harcaiban sokszor kimerül s végre földre hull, mint Krisztus is egykor nehéz keresztfája alatt. De ebben a szent munkában, Isten országának építésében s terjesztésében megcsüggednünk nem lehet s nem szabad soha sem! JÉzus földre roskadt ugyan keresztfája alatt, de földre roskadva is Istennek engedelmeskedett! És ép ezt a halálig való hűséget, ezt az ő szent országáért való fáradhatlan munkálkodást kívánja az Ur tőlünk is! Ha ebben megcsüggedünk, nekünk is szemünkre fogja háyni az Ur *hitellenségünket és szívünk keménységét*, mint egykor az utoljára együtt ülő tizenegy tanítványnak. (Márk. 16, 14).

Hallgassunk hát Urunk JÉzus missziói parancsára s rakjuk le filléreinket a külmisszió szent oltárára, mint a többi külföldi protestáns egyházak. Hisz a mely erkölesi testület folyton csak panaszkodik és önzőleg csak a maga kicsinyes bajaival foglalkozik, az magasabb ideálokért lelkesedni többé nem tud, hanem, mint a szárnya szegett madár előbb-utóbb földre hull, mert hiányoznak nála azok a magasztosabb eszmék, melyek a köznapiság porából kiragadva — felemelnék s a haladás és

*) De biz az is célom s legnagyobb öröömre szolgálna, ha valamelyik lelkésztársam bejelente nálam egy kegyes ifjút, ki hajlandó volna a lipcei misszióintézetbe belépni s kiképeztetése után, hazai egyházunk küldöttképpen a pogányokhoz vinni az Evangéliumot. Szerk.

tökéletesedés ösvényén előbbre vinnék! — »*Krisztus megszabadított minket a setétségnek hatalmasságából*« (Kol. I, 13.), legyünk tehát azon, hogy, »*a kik még a setétségben s a halál árnyékában vannak, azoknak is megjelenjék ama magasságban való csemete!*« — (Luk. 1, 79—80.) A mi egyházunk sem kisebb, sem szegényebb, mint például a bajor prot. egyház, még is, az százezreket áldoz a külmisszióra, mi pedig alig százakat. Tegyük róla, hogy a mi missziói áldozatunk is vetekedjék az ottanival. Mindenek előtt tegyük eleget mi lelkészek egyházi főhatóságunk abbéli intézkedésének, hogy *valamennyi* gyülekezetünkben tartassék évenként offertóriummal összekötött missziói istentisztelet s ez bizonyára népszerűsítenié annyira a szent ügyet, hogy az önkéntes missziói adományok egyre jobban megszaporodnának s évek multával az aktív missziói munkásság terére léphetnénk. Halljuk meg azt a szózatot, az Úrnak eme szavát, mely egykor Pál lelkében megcsendült: »*De kelj fel és állj lábaidra, mert a pogányok közé küldelek, hogy megnyissad nekik szemeiket, hogy megforduljanak a setétségből a világosságra és a Sátánnak hatalmától az Istenhez, hogy bűnnek bocsánatját és a megszenteltettek között részt vegyenek az én bennem való hit által!*« (Ap. Csel. 27, 16—18).

* * *

Igyekeztem az eddigiekben kimutatni, mi kötelezzen bennünket a külmisszió áldozatkész pártolására? Azt hiszem mindegyik lelkésztársam egyetért velem, midőn Főtisztelendő Püspök Ur ő méltósága, mint egyházkerületi lelkészegyletünk elnöke által ez évben az egyházmegyei lelkészegyletekhez leküldött kérdések egyikére röviden így felelek: Kötelezzen minket a külmisszió pártolására az a tudat, hogy »még sok az aratásra váró gabona« vagy is az, hogy még igen sok ezen a téren a teendő, másrészt kötelezzen erre minket Üdvözítőnknek ide vonatkozó missziói parancsa, melynek értelmében kell, hogy minden jó keresztény előtt legfőbb ideálként álljon ama boldog időnek elérése, a mikor »*leszen egy akol és egy pásztor*«, a mikor JÉzus nevére minden térd meghajol s minden lélek boldogan fogja vallani: »*JÉzus Krisztus az Ur az atya Isten dicsőségére*«. (Fil, 2, 10—11.).

Elhatott immár hozzánk lelkes egyháznagyjaink munkára hívó szózata. Teljesítsük azért e téren is köteleességünket, rakjuk le s rakassuk le hiveinkkel is e szent célra legalább évenként egyszer filléreinket, hogy mi is elmondhassuk azt, mit egykor Pál apostol és Barnabás, midőn

hittérítői utjokból haza érkeztek: »Nagy dolgokat cselekedett az Isten általunk, hogy a pogányoknak kaput nyitott volna a hitre!« (Apost. Csel. 14, 27).

Szalay László,
nagy-szöllősi evang. lelkész.

Devanukracham -- »Isten kegyelme.«

(A mi növendékünk.)

Mivel újabban ismét több adomány érkezett hozzám Devanukracham részére s néhányan azt is tudni óhajtják, hogyan tanul, mint viseli magát, egészséges-e? — kérdést intéztem a tankebari tanítóképezde igazgatójához, *Gehring A.* hittérítőhöz, ki jelenleg szabadságon van Németországban s a következő választ kaptam:

»Frankenhausen, 1901. május 21-én. Igentisztelt Lelkész Ur! Schwartz misszióigazgató ur által közvetített felszólítására közlöm Önnel, amit Devanukrachamról jelenleg tudok. Ez persze igen kevés, mivel Indiából a mult év április havában hazajöttem s így a részletekbe menő adataim jelenleg nincsenek. Mikor Trankebart elhagytam, Devanukracham az 5-ik osztályba lépett. Igen meg voltam veie elégedve s csak azt sajnálom, hogy szüleinek nagy szegénysége miatt nem látogathatta tovább siali-i központi iskolánkat, minek alapján később felsőbb fokú tanítói képesítést nyerhetne. — Nemcsak dicséretes szorgalmat tanúsít, hanem igen szép tehetséggel is bír. De hiszen, ha Isten a jó uton megtartja, mint népiskolai tanító is áldással működhetik. Ez év végén, vagy jövő évi januárban teszi le utolsó vizsgáját, a neki szánt adományt tehát már személyesen adhatom majd át neki, mivel ha Isten akarja, ez év végén ismét visszatérek Trankebarba. Kérem azért küldje a részére begyűlt összeget, még ez év folyamán, azon meghatározással Schwartz igazgató urhoz, hogy az általam Devanukrachamnak adassék. Nagy örömet fog vele okozni, különösen most, mikor Indiában drágaság uralkodik s a fiatal tanítóknak különben is sok nehézséggel kell pályájok kezdetén megküzdeni. Kartársi üdvözléssel vagyok igaz hive
Gehring A.*

Olvasóim tudják, hogy Devanukracham 3 évi nevelési költségeit már összehoztuk s hogy a jelenlegi gyűjtés eredményét az »első berendezkedés« költségeinek fedezésére fordítjuk. Kérem azért mindazokat, kik erre a célra valamit adni akarnak, küldjék adományaikat szeptember 25-ig hozzám, amikor a gyűjtést befejezem. Mint *Gehring* igazgató leveléből láthatjuk, Devanukracham szép reményekre jogosíthat fel bennünket, kérjük azért Istent, hogy vezesse tovább is a hit útján s áldozunk érte, hogy a messze tengeren át érezve szeretetünk melegét,

arra méltónak is bizonyúljon. Devanukracham lesz az első benszülött, kit mi magyarországi lutheránusok állitunk a missziómezőre, addig mig közülünk is jelentkeznek aratók. Legyen sok pogányra azzá, amit neve jelent: Devanukracham = Isten kegyelme!

Scholtz Ödön.

Missziói módszerek az apostoli korban.

Írta: **Dr. Zahn Theoder** erlangeni theologiai tanár.

Fordította: **Wagner Ádám** segédlelkész.

Nincs egyházi tevékenység, melyre Jézus szavaiban oly határozott és gyakran ismétlődő utasítást, az apostoli történetben oly élesen körvonalozott és egyszersmind szingazdag mintaképet találunk, mint a misszióra. *Az egyházi belélet* legfontosabb és legnehezebb kérdései felől, melyekre Jézus elköltözte után csakhamar meg kellett felelni, a gyülekezet hagyománya vagy egyáltalában semmit, vagy csak igen keveset őrzött meg s az is inkább jóslatilag érintő, mint határozottan parancsoló; és az írásba foglalt hagyomány reánk maradt tényállása ebben bizonyára megfelel a történeti valóságnak. Az Ur sok tekintetben megelégedett azzal, hogy a tanítványok szívében megalapítsa a hitet és Isten országát; ezen csira életerejére bizta azután, hogy a természetes fejlődés útján alakot öltjön. A misszió munkájának végzését Jézus újra meg újra *megparancsolta* kezdve azon naptól, melyen ama halászokat a Genezáreth tavánál emberhalászoknak nyilvánítá, azon napig, a melyen ő, a feltámadott az apostoloknak megadta azt a megbízást, hogy »minden népeket követőivé tegyenek.« Az apostolok azonban nemcsak misszionáriusok voltak, az Ur arra is meghívta őket, hogy az összegyűjtött gyülekezet pásztorai, az ő egyházának kormányzói, felügyelői legyenek. Nevüket: „apostolok“ azonban mégis csak onnan nyerték, hogy az Ur kiküldé őket prédikálni, első sorban saját házának elveszett fiaihoz, azután a samaritánusok városaiba és a viláfgorgalom utaira is, melyek elvezettek a legtávolabbi pogány népekhez; a nevet: „kiküldöttek, misszionáriusok“ tehát maga Jézus adta nekik.¹⁾ És hivatásuk ezen főágára vonatkozólag, — melyről ezt a nevet nyerték, — oly instrukciókkal látta el őket, melyek a legkisebbre és egyesre is kiterjedni látszanak, hiszen még a ruházatot és az egész uti felszerelést is felöleli szövegük. Az itt megnyilatkozó különbség a misszió és az

¹⁾ Luk. 6, 13; 11, 49; Ján. 13, 16 v. ö. Mát. 10, 16; Ján. 4, 38; 20, 21. Kielégítő történeti kutatást az apostoli méltóságról nem ismerek. Seuffert V. szerencsétlen műve: „Der Ursprung und die Bedeutung des Apostolats“ (Leiden 1887.) buzdíthatott volna reá. Az 1890-iki drezdai lelkesi értekezleten tartott felolvasásom ezen tárgyról nem nyomtatott ki, mert a kívánalmaknak csak egy kimerítőbb és tudományosabb tárgyalás felelne meg.

egyház egyéb életnyilvánulásai között tagadhatlan. Hogy a hívő az ő hitének éljen, »a szentek egyességé« maga-magát építse és boldogító birtokában megmaradni igyekezzék, az magától értetődik. Ellenben az, hogy a rajta kívüllevőkhöz, vagy éppen vele ellenségesen szembeállókhoz az Evangéliumot elvigye, oly nehéz és kockázott, oly kevéssé az élet- és önfentartás ösztönével közvetlenül adott munka, hogy a gyakran ismételt parancsra, az újra meg újra felébresztett kötelességérzetre és Jézus kötelező és bátorító utasításáról való megemlékezésre volt és van állandóan szükség, hogy ezen munkásság fentartassék. Jézus missziói parancsa volt a hajtó ösztökeje, melyet még az apostolok sem nélkülözhettek. Pál érezte, midőn azt mondja: „Jaj pedig nékem, ha az Evangéliumot nem prédikálom!“ (I. Kor. IX. 16); és mélyen döfte el-lustult tanítványának, Timotheusnak testébe. De bátran mondhatjuk azt is, hogy Jézus missziói parancsa mint szövétnek világítja meg az apostoloknak az utat, a midőn a befejezetlen jelen küzdelmei és homálya közepette feltüntette szemök előtt a magasztos célt. De nem áll, hogy az apostoloknak Mesterük szavában avagy példányképében oly rendeletük lett volna, melynek lelkiismeretes kivitele tette volna misszióművészetüket.

Ha közelebbről tekintjük azt az utasítást, melylyel Jézus az apostolokat ellátta, midőn első izben küldötte ki őket prédikátori vándor-utra: ²⁾ azonnal az a kettő áll előttünk, hogy abban oly alapelvek foglalvák ugyan, melyek ezen egyes esetről sokkal tovább terjednek, — hogy azonban épen ezen egyes vonások, a határozott parancsok és tilalmak nem voltak alkalmasok arra, hogy minden jövődő missziónál kötelező szabályokul szolgáljanak. Nem is vették az apostolok ilyeneknek. Találkozunk ugyan a későbbi missziói gyakorlatban egyik vagy másik szabálylyal³⁾, de betűszerint sohasem követték. Kezdetből fogva csak ideiglenes parancsolat volt, melyet akkor Jézus tanítványainak adott, hogy t. i. csak honfitársaira szoritkozzanak. Ha később az általános néptérités parancsolata túlment ezen, úgy abban csak határozott parancsként nyilatkozott meg, a mi a tanítványokra nézve kezdetből fogva hivatásuk céljául volt kitűzve. Hiszen már régóta hívták őket *e föld* savának, *a világ* világosságának. A midőn azonban a parancs kivitelére került a sor, az apostolok Uruknek egyetlen egy szavára sem emlékeztek, mely határozott feleletet adott volna ezen kérdésekre: mikor tettek eleget saját népük iránti hűségüknek, kicsoda közülök származtassa át az Evangéliumot Izraelről a pogányokra, milyen irányban,

²⁾ Mát. 10, 5 s következők; Márk 6, 7 s kvk.; Luk. 9, 3 s kvk. v. ö. 10, 1 s kvk.

³⁾ I Kor 9, 14; I Tim 5, 18 v. ö. Mát. 10, 10; Luk. 10, 7. „A 12 Apostol taná“-ban ezen mondat a helyben lakó prófétákra és tanítókra alkalmaztatik (13. fej.) az „apostolok“-ban ezen könyv értelme szerint a misszionáriusokat vagy vándortanítókat illetőleg azonban Jézus utasítása olyképp módosúl, hogy csak egy napig vagy legfeljebb kettőig éljenek a gyülekezetek vendégszeretetével és az elutazásnál csak egy napi vándorutra való élelmet fogadjanak el. De pénzt ne. (11. fej. v. ö. a szerző művével: „Forschungen . . .“ III. 298 s kvk.)

milyen alakban és feltételek alatt? Nem volt mindenütt betartható az utasítás, hogy pénz és élelem nélkül, utitáska és kettős ruházat nélkül keljenek vándorútra, hanem mindenütt jó emberek vendégbarátságával éljenek. Tán jellemző az értelemre, melyet már az első generáció tulajdonított e szabályoknak, hogy nem is maradtak ránk egybehangozóan. Márk szerint az apostolok az utra egyedül egy botot vigyenek, Máté és Lukács szerint ezt se.⁴⁾ Ha mindjárt különböző alkalommal mondotta is Jézus akár az egyiket, vagy másikat, akár mind a kettőt, az értelem mindig ugyanaz marad s lényegében bizonyára helyesen fogták fel mindenha. Szemléltetőképekben és a külső megjelenés karakterisztikus jeleivel írja le és követeli Jézus a gondolkozásmódot, melyivel küldötteinek hivatásukat teljesíteniök kell. Ez pedig egyedül a vett kegyelemért háladatos, Istenben bízó, készséggel vallásttevő és önmegtagadó indulatban áll, mely nélkül ember egyáltalában nem méltó rá, hogy Jézus tanítványának tekintsék. Kifejlett instrukciót, rendszeres utasítást nem hagyott az Ur övéire. A kötelességül felismert feladat természetéből, a viszonyok, — melyek közt megoldandó volt — ismeretéből, az Isten rendeléseiből és saját tapasztalatukból kellett a tanítványoknak a misszionálás helyes módszereit meríteniök; ezt pedig az apostoli kereszténység nagy ügyességgel és nagyszerű eredménnyel tette meg, még pedig azért, mivel nemcsak tagjainak többségében élt a misszionálás kötelességének tudata, hanem kiváló mértékben meg volt a vezető személyiségekben ama gondolkozásmód is, melyet Jézus a misszióhoz különösen szükségesnek jelzett. A misszió műve nem követel más erényeket, mint azokat, a melyek általában hozzátartoznak a keresztény élet normális alakjához, de ezeket kiváló mértékben követeli; *egész* keresztényeket igényel, vagy más szóval megkívánja az összes erkölcsi tehetségek *egyesítését*, mi által a hit *mindenütt* eredményes tevékenységbe megy át. S épen ezen, az ellentétes tulajdonságoknak a misszióra nézve egyáltalában el nem engedhető egyesítésére mutatott rá az Ur utmutató beszédében, midőn így szólt: *»Legyetek okosak, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok !«*

Ez a szó legközelebb a misszionáriusokat fenyegető veszélyekre vonatkozik. Mivel Jézus mint juhokat farkasok közé küldi őket, azért

⁴⁾ Márk 6, 8; Mát. 10, 10; Luk. 9, 3. Tatianus az ő syriai „Diatessaron“-jában, melyet az Evangéliumok syr fordítói és középkori latin harmonisták is követtek, elhárította ezt az ellenmondást, midőn megtiltatja Jézussal egy vastag bot viselését, de egy vékony botét megengedi. V. ö. „Forschungen“ I. 143; „Theol. Literaturblatt“ 1895 hasáb 18; „Neue kirchl. Ztschr.“ 1894, oldal 95. Minden bizonyynal kevésbbé szellemes az eredeti *ἑξέβδου*-nak (Mát. 10, 10; Luk. 9, 3;) átváltoztatása *ἑξέβδου*-ra, mintha Jézus csak azt tiltotta volna meg, hogy egyszerre több botot viseljenek; ez lehetett a változtatás indoka, noha még így sines elérve a cél. — Az cipőt vagy papucsot (Sandale) illetőleg az ellentmondás csak látszólagos. — Márk 6, 13 v. ö. Jak. 5, 14-ből azt következtethetnők, hogy Jézus akkor az olajjal való felkenetést rendelte el. És valóban úgy látszik ilyes valamit fűzött Tatianus az utolsó missziói parancshoz (Forschungen I. 219 jegyzet 4): „Geschichte des Kanons (ugyancsak a szerző műve) II; 554. —

kell, hogy a kigyó okossága a galamb szelidségével egyesüljön bennök. A kigyó okosságát főleg abban nyilvánítsák, hogy óvatosak azokkal szemben, a kik őket törvény elé állítani s rájuk büntetést hozni igyekeznek; a galamb szelidséget meg különösen abban nyilvánítsák, hogy aggodalom nélkül biznak mennyei Atyjokban, a ki a veszély órájában szájukba adja az ő szent Lelke által a védelem alkalmas szavát. De a mily kevéssé van a tulajdonságoknak ezen inkább rhetorikai, mint logikai megoszlásával, — a melyeknek egyesítése épen megkívántatik, — eme szó tartalma kimerítve, ép oly kevéssé van az üldözés idejére való megszorítással is. Ez a szó a misszióra nézve általános jelentőségű. Az emberek megközelítésének helyes módja, melylyel a veszély és üldözés kikerülhető, vagy szükség esetén meggyőzhető, — és a szellem, mely ezt feltételezi, — nem különbözhetik lényegileg azon módtól, melylyel az emberek az Evangéliumnak megnyerhetők. És ez a helyes mód és művészet azon olyannyira elkülönítve található tulajdonságok egyesülésén nyugszik, melyeknek jelképei a kigyó és a galamb. Jézus nem habozott a kigyót, a régi ellenség megjelenési alakját és képét azon eszesség és okosság képévé tenni, mely nélkül misszió sikeres eredménynyel nem üzhető. A mint a kigyó, — hogy az embereket hálójába kerítse, — a paradicsomban azok helyzetének minden momentumát ép oly nagy ügyességgel, mint elszántsággal feltudta használni, úgy a misszionáriusok is tanulmányozzák a körülményeket, melyek közt működni hivatvák, és azoknak külső és belső viszonyait, kiket megnyerni akarnak s gondolkozzanak a célhoz vezető eszközök és utak fölött, kiválasztva a legjobbakat és alkalmazva határozottsággal azokat. Hogy céljuk csak az embermentés üdvös és nem a kigyó gyilkos célja lehet és hogy ezen szent cél elérésére tisztátalan eszközök nem alkalmazhatók, az természetesen magától értetődik; mindamellett az emberi egyoldalúság tapasztalata folytán nagyon helyén van az Urnak az a határozott megjegyzése, hogy a megfontolás eszélyessége és cselekvés célszerűsége mellől ne hiányozzék a szelidség és ártatlanság sem, melynek jelképe a galamb. A hol a szívnek ezen alaphangulata nincs meg, ott sem valódi odaadásról a szent hivatás iránt, sem igazi lelkesedésről ez iránt, sem Isten néma intéseinek és halk szavainak megfigyeléséről, sem a gondviselés rejtett útjaiban való megnyugvásról nem lehet szó és az Ur művének munkálásánál az ő bele vetett alázatos bizalom helyébe az önzés lép, mely a maga dicsőségét keresi.

Ha az apostoli kor változatos missziói tevékenységét Jézus utmutató beszéde ezen szavainak fényében tekintjük, önmagától kínálkozik a misszionáriusoknak három osztályra való felosztása. — Terjesztették akkor az Evangéliumot olyanak, kik a galamb szelidségével vitték véghez, a mit nem hagyhattak; messze terjedő tervekből, tudatos módszerekből mit sem veszünk észre náluk. Mások, oly ravasz megfontolással, a céljaiknak kedvező viszonyoknak oly ügyes kiaknázásával, de égszersmind az Evangélium iránti hű odaadásának oly annyira teljes

fogyatékoságával üztek missziót, hogy üzelmeik a kigyó álnokságára, — melynek Éva áldozatul esett,⁵⁾ — emlékeztették Pált. Végre azon idő missziójának egy harmadik faja, megfelel Jézus azon követelésének, hogy a kigyó okossága a galamb szelidségével párosuljon és az Ur, ki a missziók versenye fölött is igaz bíró, ezen utóbbi módnak ígérte oda a győzelmi díjat.

I.

A mit a Cselekedetek könyvének első tizenegy fejezetében a keresztény hit terjesztésére irányuló tevékenységről olvasunk, az tulnyomólag a missziónálás ezen három faja elsejének jellegét viseli magán. A viszonyok természetében rejlett, hogy ezen tevékenységnél a „hol“, a „mikor“ és a „hogyan“ emberi megfontolására legközelebb kevés tér, — és határozott módszerek kifejtésére kevés alkalom kínálkozott. Hogy a feltámadás első sorban Jeruzsálem lakóinak hirdettetett, a kik Jézus megfeszítésében különböző, de döntő módon vettek részt, az Jézus határozott parancsán nyugodott. Ezen megbízatás kivitelében azonban tulnyomó a természetfölötti elem. A jelek és csodák nem csak mint megerősítő isteni bizonyosság és ítélet járulnak az ige hirdetéséhez, hanem megelőzik azt és utat törnek neki. A pünkösdi csodája, a sánta koldusnak előzetes szándék nélkül történt meggyógyítása a templom kapujában, az apostoloknak akarataik ellenére történt megidéztetése a synedrium elé, megteremtették Péternek a hallgatóságot első prédikációi számára. A gyülekezet vénei továbbra is résztvettek a templomi kultuszban s ez által a templom tágas épületében sokan hallották az Evangéliumot és a gyülekezetből kiáramló csodaerők védelmül szolgáltak úgy a csöcselék durvaságai, mint a templomi rendőrség rendszabályai ellen. Így az egész misszió-elmélet csakugyan Peter e szavaiba foglalható össze: *»Mert nem lehet, hogy a melyeket láttunk és hallottunk, azokat ne szóljuk.«* (Csel. IV. 20.) A missziói prédikáció témáját megadta a prédikátorok tapasztalata: *»A kit megöltetek és holtak hisztek, feltámadott és él«*; a kidolgozásnak és előadásnak művészete első sorban a szilárd meggyőződés bátor kimondásában állott. A bizonyosság, hogy a feltámadt Jézust látták és a megemlékezés Jézusnak ez által megerősített tanításairól, a népies írásismeret, melylyel az apostolok mindenha bírtak, a vallásos szokás és a nemzeti látókör közössége, mely a szónokokat hallgatóikkal egybefűzte, mindez közreműködött, hogy ezek a tanulatlan és idiota emberek ellenállhatatlan missziói prédikátorokká legyenek, kiktől maguk az ellenfelek sem tagadhattak meg bizonyos csodálatot. —

De az első nevezetesebb lépés, melyet a misszió a haladás útján tett, sem volt emberi megfontolásnak vagy a missziói kötelesség tervszerű

⁵⁾ II. Kor. 11, 3 v. ö. alább jegyzet: 11. — Az összefüggés szerint (v. ö. 17. s köv.) Róm. 16, 20 is hasonló jelenségeket kapcsol össze azon időből emlékezéssel I Móz. 3, 15-vsré.

teljesítésének műve. Hogy a jeruzsálemi gyülekezet Palesztina országos egyházává nőtte ki magát, az bizony csak azon üldözés eredménye volt, melyben az első mártírvér omlott. Az eddig szűk térre szorított kereszténység erőszakos szétszórátása fejlesztőleg hatott a terjeszkedésnek benne szunnyadó erejére. Ugy volt, mint mikor a kertész kiülteti szűk helyen nevelt csemetéit a szabadba; itt terjeszkedhetnek, virágozhatnak és gyümölcsözhetnek csak igazán. A hivatott misszionáriusok, az apostolok szinte kötelezve érezték magukat rá, hogy még most is kitartsanak Jeruzsálemben és csak a fővárosi szétriasztott gyülekezeti tagok voltak azok, a kik nem lehettek el anélkül, hogy hitükről vallást ne tegyenek Judea és Samária helységekben, a hol menedéket találtak. Egy Fülöp, ki eddig a szegény és özvegy pénzeket kezelte Jeruzsálemben, — hogy így az apostolok akadálytalanul élhessenek prédikátori hivatásuknak, — „evangelistává“, kiváló misszionáriussá lett. Vaktában tették meg akkor a legmerészebb lépéseket is, hozzá még olyanok, kik nem is nyertek személyes megbízatást a misszióra, a midőn elvitték a prédikációt a zsidóktól a csak félzsidó samaritánusokhoz és első ízben kereszteltek meg egy távoli országból való, bár a zsidósághoz hajló pogányt. Az apostolok csak felügyeltek, és együgyű szemmel ismerték el Isten művének, a mit együgyű hit kigyóokosság nélkül létre hozott. Ez azonban nem sokáig tartott. A kereszténységnek második székhelyévé, a keresztény névnek bölcsőjévé Antochia lett. Valami új volt, hogy itt nem tettek úgy, mint Palästinában, a hol egynéhány született pogányt, pl. Korneliust, elszigetelt kivételként vettek fel a különben zsidó egyház kebelébe, hanem egy gyülekezet keletkezett, a melyben ily kivételek új szabályt alkottak. De ezt az elhatározó lépést sem a hivatott misszionáriusok tették. A jeruzsálemi ősz gyülekezet már kezdetétől fogva nem kis részében oly távoli országokból származó „zsidókból és jövevényekből“ alakult, akik hosszabb vagy rövidebb idő óta laktak ott. Találunk köztük círeieket, ciprusiakat és antiochiaiakat.⁶⁾ Jeruzsálemből elűzve egy részük visszatért régi hazájába s ott csak azért sem hallgattak az új hitről, melyet Jeruzsálemben elsajátítottak és a mely miatt őket onnét elűzték. Ha a történelem ezen névtelen hősei először merészeltek saját felelősségükre Antiochiában a pogányoknak Jézusról szólni, úgy bizonyára nem abban a határozott tudatban tették, hogy immár elérkezett Izrael határai átlépésének órája. De hogy is érezhették volna épen ezen emberek magukat hivatva arra, hogy ezen felelősséggel járó lépést megtegyék! Sőt: itt is a legfőbb ismét mintegy véletlenül történt és a misszió hivatott vezetői csak utólag vizsgálhatták meg és helyeselheték a kész tényt. Az apostoloktól Antiochiába küldött Barnabás csak konstatálhatta, hogy az isteni kegyelem az ottani pogányoknál valódi hitet ébresztett. A megtörténtek jelentősége fölötti reflexió s azok elő-

⁶⁾ Csel. 4, 36; 6, 5; 11, 19 s köv.; 21, 16 v. ö. 2, 5—11. 14. 41.

mozdítását célzó intézkedések, melyek között Barnabásnak Antiochiában való letelepedése és Pálnak Tarsusból való meghívása voltak a legnevezetesebbek, a korszakalkotó eseményt csak követték. Ha az akkori idő történelmét jobban ismernők, bizonyára még sok más esetről is kimutathatók, hogy a misszióknak azon legegyszerűbb terv- és szándéknélküli módja igen sikeres alapításokat hozott létre. A római gyülekezetéről ez legalább is nagyon valószínű. A történelem mit sem tud oly kiváló misszionáriusról, a ki ott az alapot megvetette volna. Különben valami nyoma volna ennek Pál római levelében. Ezzel szemben ennek utolsó részében, ha csakugyan Rómának volt szánva — arról értesít, hogy akkor Rómában sok, keletről jött keresztény lakott. Ha csak nem csal minden, ott találjuk a keresztthordó kirenei Simon⁷⁾ családját, továbbá bizonyos Andronikust és Juniást, kik már Pál megtérése előtt kereszténynek voltak, tehát bizonyára fenállásának első éveiben a jeruzsálemi gyülekezethez tartoztak és — mint Pál erre való tekintettel mondja — az ottani apostoloknál jó hirben állottak.⁸⁾ Rómában volt ekkor Aquila háza is, mely Pálnak Korinthusban és Efezusban éveken át szállásul szolgált; és valószínű, hogy ez a család ugyanazon okból költözött most Efezusból Rómába, előbbi tartózkodási helyére, mint előbb Korinthusból Efezusba; nevezetesen, hogy az apostolnak, ki már évek óta Rómába igyekezett, ott lakást adjon s a maga tehetősége és módja szerint a misszióknak szolgálatot tegyen. De Aquila és Priscilla csak kevéssel előbb jöhetett Rómába, mert alig egy éve még Efezusban voltak. A római gyülekezet megalakulása, — melynek akkori jelentősége a római levélből visszatükröződik, — tehát nem tulajdonítható nekik, hanem csak azon régibb keresztényeknek, kik Palásztinából Rómába költöztek. Ezen férfiak és nők azonban bizonyára nem mint misszionáriusok, mentek Rómába; ők, — miután hasonló vagy ugyanazon indok vezérelte őket Rómába,⁹⁾ mint az első keresztényeket Ciprusba és Antiochiába, — csak nem elégedtek meg azzal, hogy összetartsanak, hanem képesek voltak másokat is megnyerni közösségük számára. Így a legfontosabb helyeken: Palásztina vidékein, Antiochiában nem terv- és hivatásszerű missziói tevékenység vetette meg az alapot, hanem az a körülmény, hogy Isten rendeléséből egyes kis keresztény csapatok ide is, oda is eljutottak, a kik azután ifju hitűeknek közlékeny természeténél és gyűjtő erejénél fogva nagy gyülekezetek csiráivá és magjaivá lettek.

(Folytatása következik.)

⁷⁾ Róm. 16, 13 v. ö. Márk 15, 21 és „Skizzen“ . . . oldal 15. —

⁸⁾ Róm. 16, 7; Nyelvileg lehetséges, de tárgyilag elfogadhatatlan felfogás, mely szerint ez a két személy az apostolokhoz tartoznék s ezek közt kiváló állást foglalt volna el; mert bármily tágan vesszük is az apostolok körét, Andronikus és Junias (vagy Junia?) ha bele tartoznának, mégis csak legfelsőbb harmad, negyedrangú apostolok lehetnének.

⁹⁾ Mindig Csel. 2,10-re és Róm. 16, 7-nek időmeghatározására való tekintettel a Csel. 8, 1 vagy Csel. 11, 19-ben adott időpontra kell gondolni.

A Lipcsei Misszió és a porosz luth. szabad egyház

között tavaly óta kissé feszült a viszony. A misszió múlt évi közgyűlésén azt a kérdést tárgyalták, hogy mely testületek birjanak a közgyűlésen szavazati joggal s akkor a boroszlói főegyháztanács azon indítványát, hogy a Majna melletti Frankfurtban fenálló lutheránus „közösségtől“ vonják meg a szavazati jogot, csaknem egyhangúlag elvetették. Boroszló ugyanis azt hiszi, hogy Frankfurt az ott 1899-ben bevezetett új egyházalkotmány miatt, mely egyházkormányzatilag az ottani lutheránus és kálvinista gyülekezetet egy kalap alá helyezi, nem számítható többé a luth. egyházterülethez, s abban, ha az ottani lutheránus közösség mégis szavazati joggal bírna a Lipcsei Misszió közgyűlésén, ezen misszió ama legfőbb alapelvének, hogy az egylet összes missziói munkássága a lutheri hitvallás alapján történjék, megsértését látja.

Mivel a missziói közgyűlés a porosz lutheránus szabadegyház indítványát leszavazta, a boroszlói főegyháztanács a múlt évi december közepén kijelentette, hogy a vezetése alatt álló egyházból nála befolyó missziói adományokat ezentúl nem küldi Lipcsébe, hanem mindaddig visszatartja, míg az 1902-ben összeülő egyetemes zsinat ki nem mondja, hogy mi történjék vele, vagy el nem határozza, hogy önálló missziót létesít.

Erre a missziói kollegium egy olyan közvetítő indítványt tett, melylyel a nézeteltérést el lehetett volna simítani, anélkül, hogy a két fél bármelyike elvi álláspontját feladta volna; de a főegyháztanács ezt is elutasította. Azért a tárgyalás egyelőre megakadt s a missziói kollegium az ügy ismertetése végett annak lefolyásáról egy röpiratot publikált ezen a címen: *„Hat Frankfurt Anspruch auf Stimmrecht in der Leipziger Mission! Eine aktenmäßige Darstellung der Angelegenheit“*.*) (Követelhet-e Frankfurt szavazati jogot a Lipcsei Misszióban? Az ügy okmányszerű ismertetése“.)

A hannoveri szabadegyház missziólapja az atyafiak közötti békeségnek szóvirágdús magasztalása után, élénk örömmel és szerencsekivánattal üdvözölte a Lipcsei Misszió és a porosz evang. luth. egyház közötti nézeteltérés csiráját. Hiszen ezen szabadegyház már előbb is rajta volt, hogy Boroszlót a Lipcsei Missziótól való elválásra és saját missziójának pártolására bírja s azért missziói bizottmányában üret helyeket tartott fen boroszlói küldöttek részére. Ellenben a lutheránus országos egyházak azon tajai, kik rokonszenvvel viseltetnek a boroszlói lutheránusok iránt s őket a Gotteskasten közvetítésével anyagilag is segítetik, mély sajnálattal értesültek az ügy ezen fordulatáról. Hogy Frankfurtban egyházjogi értelemben nincs unió, azt nemrég egy tapasztalt jogász kimutatta az „Allgemeine Evangelisch-Lutherische

*) Leipzig. Verlag der evang. luth. Mission. 44. lap, 30 fillér.

Kirchzeitung“ f. évi 8. számában. A boroszlói „Kirchenblatt“ ezen cikk cáfolásánál azon állításra ragadtatta magát, hogy „az egyházi rend (Das Regiment einer Kirche) ép oly fontos az egyháznál, mint a fánál a gyökér“. Ha ez áll akkor a frankfurtiak viszonyát a hitvalláshoz könnyen meg lehet határozni. De hogy ezen felfogás a szentírással és a lutheri hitvallással összevágna azt a boroszlói egyházon kívül csak kevesen állítják. És ha a Lipcsei Misszió közgyűlése hivatva lenne tagjainak korrekt lutheránussága felett örködni, úgy valaki könnyen azon nézetre jöhetne, hogy a boroszlóiaktól megvonandó a szavazati jog, nehogy a Lipcsei Misszió az egyházi rendről (Kirchenregiment) alkotott lutheránusellenes nézetekkel megfertőztessék.

Reméljük, hogy a missziói kollegium röpirata, mely a főegyház-tanács közvetítésével a porosz evang. luth. egyház összes gyülekezeteinek megküldetett, sokakat azon meggyőződésre hoz, hogy a Lipcsei Misszió ezen kérdést alapszabályaival s eddigi történetével megegyezőleg oldta meg. A boroszlói egyetemes zsinat határoz majd felette, hogy egy német város egyházi jogrendének eltérő megítélése miatt kiválik-e azon misszióból, melyben 60 éven át bűzgón működött, hogy az amúgy is nagyszámú apró missziókat még egygyel szaporítsa, vagy pedig a hannoveri szabadegyház missziójához csatlakozzék. Ez utóbbi mindenestre közelebb fekszik, mivel a hannoveri szabadegyház, melylyel a boroszlói urvacsorai közösségben van, hasonló okból t. i. a hannoveri országos egyház eltérő megítélése miatt vállt ki a hermannsburgi misszióból. Amazok t. i. egyszerűen uniálnak tartották az országos egyházat, míg a hermannsburgi misszió 1890-ben egy modus vivendi-t talált, mely szerint a két missziói igazgató egyike s a missziói választmány fele mindég az országos egyházból választandó. A hannoveri szabad egyház azon felhívása, melylyel az összes hittérítőket a hermannsburgi misszió elhagyására buzdították, alig néhánynál talált visszhangra, a kik aztán gyülekezeteik egy részét is magokkal vitték. S a hannoveri szabadegyház most ezekkel működik a hermannsburgi misszió területén Natal és Transzvalban. Azon hermannsburgi hittérítők, kik hivek maradtak, tudvalevőleg most is a lüneburgi egyházzsabályzat szerint hivataloskodnak. Alig lehet Istennek tetsző munka és hálás feladat a zulukaffereknek s betsuanoknak azt magyarázni, hogy a hermannsburgi lutheránusság hamis s hogy az igazi lutheri egyház csak a szabadegyház hittérítőinél található.

Nem tételezhetjük fel, hogy a poroszországi evangélikus lutheránus egyház, már eddigi történetére való tekintettel is hajlandó volna erejét ezen missziómunka javára fordítani.

Allg. Ev. L. Kztg.

A kínai lázadás áldozatai.

Olvasóink előtt ismeretes azon nagyméretű lázadás, mely tavaly Kínában az idegenek ellen kitört s mely az összes európai nagyhatalmakat, köztük monarchiánkat is hadi közbelépésre kényszerítette. A lázadók első sorban a hittérítőkkel éreztették kegyetlenségüket, mivel bennök nemcsak az idegent hanem azokat is gyűlölik, kik honfitársai-
kat reájuk nézve idegen vallás és erkölcs részére igyekeznek megnyerni. S mivel a hittérítők nem annyira az európai hatalmak által megszállt s védett tengerparton, mint inkább a birodalom belsejében telepedtek le, csak természetes, hogy a lázadásnak többnyire ők estek áldozatul.

Ma a protestáns misszióegyesületek nagyjából már megállapíthaták azon vesztséget, melyet a boxerlázadás következtében szenvedtek. Eddig összesen 136 evangélikus férfi és női hittérítő haláláról érkezett határozott jelentés, kikkel 48 gyermek pusztult el. Más 50 hittérítőről még semmi hír sem érkezett s így csaknem bizonyos, hogy ezeket is meggyilkolták. A „Chinese Recorder“ jelentése szerint a protestáns missziók magában Észak-Kínában 114 tagot veszítettek, még pedig 36 hittérítőt, 49 női munkást (nagyrészt a hittérítők nejeit) s 29 gyermeket. Ezekből a „Kínai belföldi misszió“-ra 62, az „amerikai board“-ra 18, az „angol baptista misszió“-ra 16, az „amerikai preszbyteriánusok missziójára“ 8, a „brit bibliatársulatra“ 5, az „angol terjeszkedési társulatra“ 3 s az u. n. „szabadmisszióra“ 2 áldozat esik. Tizenhét svéd misszionárius, kik Sansziban voltak alkalmazva, óriási nélkülözések között a mongol sivatagon át Szibériába menekült, hol szánandó állapotban a szibériai vasut egyik állomásához értek, mely aztán felvette őket. A német misszióegyleteket az eddigi jelentések szerint nem érte semmi vesztség. A „Kínai belföldi misszió“ áldozatainak nagy száma az egylet azon sajátságos elvével függ össze, hogy Kinát úgyszólván egy „rohammal“ akarta meghódítani a kereszténységnek. Azonban ezen elv, melynek szolgálatában nemcsak a hittérítők, hanem a hittérítőnők is a kínai birodalom belsejébe hatoltak, ezuttal is igen veszedelmesnek bizonyult s azért csak örülni lehet, hogy az egyesület alapszabályait ez irányban most meg akarja változtatni.

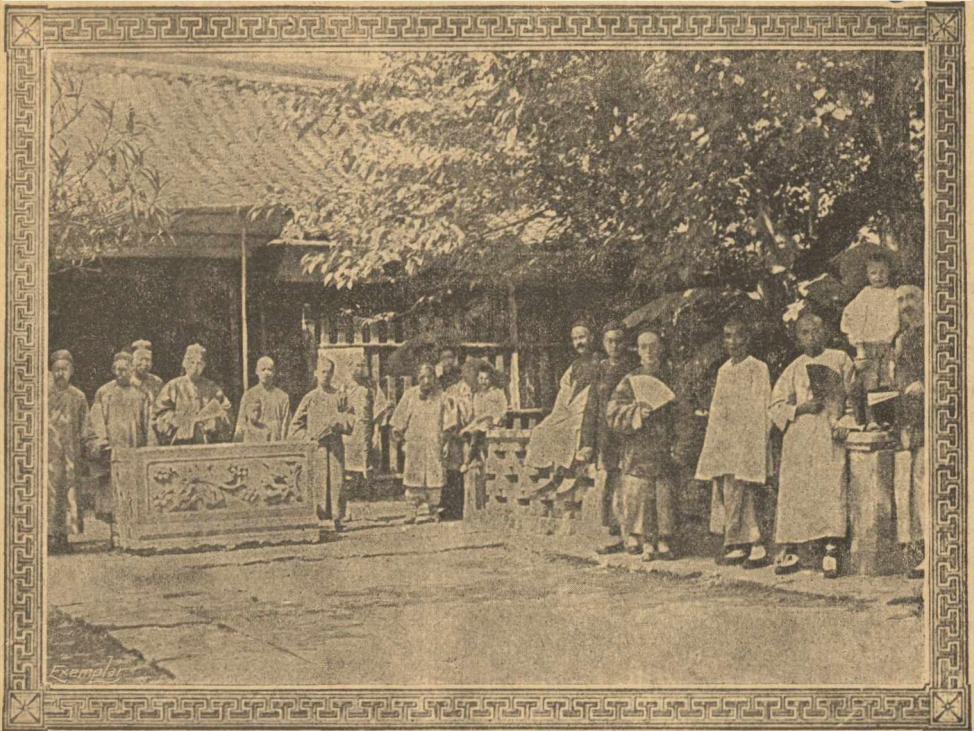
Az ultramontán sajtó azon hirei, melyeket a római misszió óriási vesztségeiről hozott, túlzottnak bizonyultak. A „Die Katholischen Missionen“ című folyóirat szerint 34 hittérítő, 10 nővér s 5 benszülött lelkész, tehát összesen csak 49 római katolikus missziói munkás pusztult el az üldözés alatt. A benszülött keresztények közül sem gyilkoltak meg annyit, mint elinte híresztelték, mivel a legtöbben megmenekültek s az európai segédcsoportok megérkezése után ismét előjöttek rejtekhelyeikről, de azért a meggyilkolt keresztény kínaiak száma mégis ezekre tehető.

Az alábbiakban a „Die Evangelischen Missionen“*) című folyóirat alapján néhány képet közlök az üldözések hosszú láncolatából, melyek igazat adnak azoknak, kik ezen üldözést azzal hasonlítják össze, melynek a keresztények az első századokban a zsidók és pogányok részéről voltak kitéve, de egyuttal bizonyosságot tesznek a misszionáriusok haláltmegvető hithűségéről és a Jézus Krisztusba vetett tántoríthatlan bizodalmaról is.

A boxerek mindenekelőtt a fővárosban *Pekingben* igyekeztek a keresztényeket kiirtani. Még emlékezhetünk reá mily feszült érdeklődéssel várta a múlt év július és augusztus havában az egész világ a Pekingből érkező híreket. Isten megghiúsította ugyan a boxerek pokoli tervét, de hogy mennyit szenvedtek a követségek épületeibe menekült európaiak, kik között 71 hittérítő is volt, a június 8-tól augusztus 14-ig egyre ismétlődő támadások alatt, az könnyen elképzelhető. Hogy mégis eredménnyel védekezhettek, az első sorban azon 700 keresztény benszülött kínainak köszönhető, kik az európaiak oldalán küzdöttek. Hűségökről, mivel kereszténységök legszebb jelét adták, a követek is a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak. Peking ostroma alatt csak egy volt hittérítő, James egyetemi tanár halt meg. Egy golyó oltotta ki életét.

Annál borzalmasabb dráma folyt le a Pekingtől délre fekvő *Paotingfu*-ban. Itt a katolikuson kívül három evangélikus misszióegylet működött, u. m.: a kínai belföldi, az amerikai board és az amerikai preszbyteriánusok missziója. Június végén mint mindenfelé úgy Paotingfuban is közhírré tették az anyacsászárné azon rendeletét, mely szerint az idegenektől megvonta a hatóság védelmét. Mikor a benszülöttek lázongni kezdtek, a hittérítők a yámenhez menekültek, ez azonban elutasította őket, úgy hogy kénytelenek voltak házaikba visszatérni. S ezzel eldőlt sorsuk, mert mikor a lázongó tömeg észrevette, hogy a hatóság nem védi őket, reájok támadt s a katolikus és preszbyteriánus missziótelepeket rögtön felgyújtotta, úgy hogy a benlakók, amennyiben már előbb agyon nem verték őket a lángokban lelték halálukat. Másnap az amerikai board missziótelepét vették ostrom alá. Pitkin misszionárius elesett a védelemnél, egy nővér ijedtében szörnyet halt, a másikat pedig foglyúl vitték a boxerek táborába. Ezen események hallatára a kínai belföldi misszió tagjai a mandsutábornokhoz menekültek, kivel előbb jó barátságban éltek. De ez elutasította s ezzel a boxereknek szolgáltatta ki őket. Ezek a már fogságukban lévő amerikai nővérrel együtt egy egész napon át a felizgatott néptömeg gunyjának tették ki szegényeket este pedig kioltották éltöket. Összesen 11 felnött evangélikus testvér s 4 gyermek szenvedett Paotingfuban mártyrhalált.

*) „Die Evang. Missionen“ VII. Jahrgang, 5 Heft.

A kínai belföldi misszió paotingfui állomása.

Legvérmesebben dühöngtek a lázadók *Sanszi* tartományban, hol június eleje óta a vérszomjas Yühszien volt az alkirály, ki a keresztények üldöztetésének történetében méltán Nero, Deciusz vagy Diokletian mellé állitható. Mihelyt elfoglalta állását rögtön pokoli tervet készített a misszióknak a tartományból való teljes kiirtására. Mindenütt kihirdettette az anyacsászárné ismert rendeletét s jutalomdíjat tűzött ki a meggyilkolt keresztények fejére. A vidéki városok mandarinjai nagyon is buzgó eszközök voltak főnökük kezében.

A határszéli állomásokról sikerült ugyan néhány hittérítőnek megmenekülni, de a legtöbb áldozatul esett Yühszien alkirály kegyetlenségének. Az első áldozat két missziói nővér volt Hiaoiban. A veszély kitörtkor a községi mandarin oltalmaért esedeztek, de azt nyerték válaszul, hogy a katonaságot nem értők, hanem a kínaiakért tartják. A csöcselék reájuk támadt s agyonbunkózta őket.

De ez csak előjátéka volt azon rémséges mézárlásnak, mely július 9. és 10-én *Taijuenfuban*, a tartomány székhelyén folyt le. Itt néhány független hittérítőn kívül a kínai belföldi misszió s az angol baptisták működtek. A csöcselék június 27-én megtámadta, lerombolta s felgyújtotta dr. *Edwards* missziói kórházát. Erre a hittérítők a baptista misszióállomásra menekültek; csak *Coombs* kisasszony esett a lázadók kezébe, kik rögtön elevenen a lángokba dobták. Június 30-án

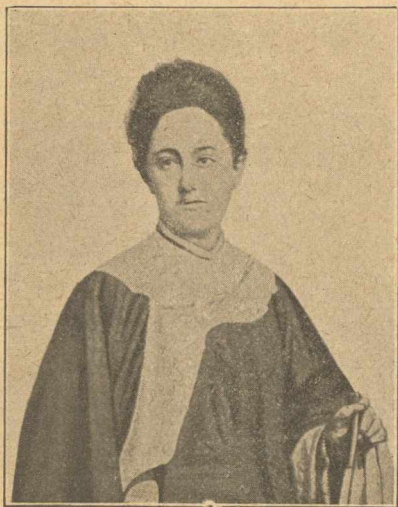
az alkirály megüzentette a hittérítőknak, hogy a baptista misszió-állomáson meg nem védelmezheti őket, s egy csapat katonával egy a Yamen közelében fekvő házba kísértette a testvéreket. Oda érkezve már ott találták a többi evangélikus s a kathólikus hittérítőket s néhány nap múlva számuk még a Seoyangból odahajtott testvérekkel is megszaporodott. Így jött július kilencedike. Ekkor a yamen előtti térre vezették s csipőjükig levetkőztették őket. Az alkirály is jelen volt s az egyikőtől megkérdezte mi a hazája. Azor válasza, hogy „Anglia“ gúnyosan nevetett s aztán hármat saját kezeivel lefejezett. A többieket a katonák gyilkolták meg. 33 evangélikus, 12 kathólikus hittérítő és számos bensülött keresztény halt meg e napon Taijuefuban mint vértanu. Fejeiket kalitkába téve póznákra kötötték, holtestöket pedig a kutyák elé dobták.

Kisebb mértékben ezen jelenetek a többi misszióállomáson is ismétlődtek. Szitsau, Taning és Yohyangban 11 testvért gyilkoltak meg, amiről azonban a közelebbi adatok még ismeretlenek. A hotszini és kihtsai 6 hittérítő egy gyermekkel Hoanghoig menekült, ott azonban július 16-án utólérték és agyonverték őket. A kuhwui és yongningi testvérek a hegyekbe menekültek, hol hetekig elrejtőzködhettek. Végre hármukat, Kay hittérítőt neje és gyermekével feltalálták a boxerek s rejtekhelyökön agyonéheztették. Egy negyedik a menekülés alatti nélkülözésnek esett áldozatul. De végül legalább négy valóban csodás módon mégis megmenekült. Ezek csaknem mind a kínai belföldi misszió tagjai voltak.

Az amerikai boardnak két állomása volt ezen tartományban: Taiku és Fentchsau. Itt eleinte békében hagyták a testvéreket, mivel a mandarinnal barátságban éltek. De Yühszien épen azért elcsapta a mandarinokat s engedelmesebb szolgákat ültetett helyökbe. Ekkor július 31-én 300—400 boxer rátámadt az állomásra. A hittérítők védelmezni igyekeztek az övéiket, de végre legyőzettek mire valamennyiüket feldarabolták.

Fengtsauban *Atwater* hittérítő működött. Nejétől egy levél maradt hátra, melyet röviddel vértanúsága előtt irt s mely szépen mutatja, mily hívő szívvvel ment a halálba. Így ír: „Szeretteim! Még egyszer irok nektek, de hogyan ecseteljem előttetek az utolsó napok borzalmaikat. Legjobb szeretném elhallgatni. Seoyangi kedveseinket, hetet, kik között két drága leányunk is volt, vasláncra verve Taijuefuba hajtották s az ottani testvérekkel, összesen 33 lelket, lefejezték. Most azt várjuk, mikor hív minket haza az Ur. A hegyekbe akartunk menekülni, de lehetetlen volt. Holminkat ellopják mivel az emberek tudják, hogy el vagyunk ítélve. Hogy mért váratnak oly soká, nem tudom, mikor az ítélet világosan kimondja, hogy aki meggyikol bennünket, az nagy szolgálatot tesz az alkirálynak. Kedveseim! Szeretnélek még egyszer látni, de félek, hogy vágyam a földön már nem teljesül. Mindnyájatokat úgy szerettelek s azért hiszem, hogy ti sem felejtitek el azokat,

kik Kínában lesznek eltemetve. Nyugodtan s Istenbe vetett bizalommal készülök a halálra. Az Ur csodálatos közelségét érzem s tudom, hogy el nem hagy. Amig remény volt életben maradásunkhoz, addig nyughatatlan és izgatott voltam. De most Isten megszabadított ezen érzéstől s kegyelmeért könyörgök, hogy bátran nézhessek a borzasztó halál elé. A fájdalom nemsokára elmúlik s felváltja a boldog viszontlátás odafenn! Kis gyermekem velem megy a halálba; de hiszem, hogy Isten visszaadja nekem a mennyországban*), hol édes anyám örülni fog, hogy bennünket láthat. Alig tudom magamnak elképzelni a Megváltóval való találkozást. Ó, az kárpótól majd ezen napok összes bánataért. Kedveseim, közeledjete

Atwater hittérítőné.

mindjobban Istenhez s ne ragaszkodjatok a földhöz. Nincs más ut, melyen a minden értelemnél magasabb békeséget elérhetnök. Szeretnék mindenkinek közületek még külön-külön üdvözlétet írni, de ez nagyon megviselne. Nem sajnálom, hogy Kínába jöttem, csak az fáj, hogy oly keveset dolgozhattam. Házasságom, két nagy-szerű év, igen boldog volt. Együtt halunk meg, férjem és én. Ugy félttem, hogy talán elszakítanak egymástól. Ha még megmenekülnénk az csoda számba menne. Mindnyájatokat s mindazon hű barátokat, kik reám gondolnak melegsízzel üdvözölhünövértetek *Lizzie*“.

Augusztus 15-én a fengtsau testvéreknek — kicznél a kínai bel-földi misszió három tagja is látogatóban volt — szekérre kellett szállniok, hogy állítólag biztos fedezet alatt Tientszinbe vigyék őket; husz katona kísérte a kocsikat. De alig hagyták el a helységet, védőik reájok rontottak s mindnyájokat meggyilkolták.

Az angol baptistáknak a fővároson kívül, még az északra fekvő Hszintsauban volt missziói központjuk. Midőn az ottani hittérítők a tajuenfui vérfürdőről értesültek egy Lui-Chia-San nevű félreeső faluba menekültek, hol egy An nevű kegyes kereszténynél voltak vagy 3 hétig elrejtözve. Ekkor végre mégis reájok akadtak a boxerek; de mivel fel voltak fegyverkezve, nem merték őket megtámadni. Másnap egy csapat élén egy mandarin jött a faluba, szétverte a látszat kedvéért a boxereket s felszólította a misszionáriusokat, hogy hagyják el rejtekhelyöket s bizzák reá magokat; ő erős fedezettel a tengerpartra küldi majd őket. A hittérítők nem igen bizzak ugyan ezen ígéletben, de mivel már 5—6 nap óta mit sem ettek, rábizzták magokat a manda-

*) Atwater hittérítőné közvetlen szülés előtt állott.

rinra. Ez azonban rögtön elfogta s Hszintsauba visszazállította őket, hol augusztus 9-én valamennyien lefejeztettek.

A tartomány északi részében, s nagy fal közelében is volt néhány misszióállomás, hol többnyire szkandinaviai hittérítők működtek. Néhány közülök Szibérián keresztül megmenekült, de a legtöbb itt is martyrhalált szenvedett. Szohpingban június végén a svéd s az alliancmisszió 13 tagja tartotta szokásos évi konferenciáját, mikor a mozgalom kitört. Két gyermek is volt velök. A misszionáriusok a yamenhez menekültek, mialatt az állomást kirabolták és felgyújtották. Hogy a mandarin elárulta-e őket, vagy nem volt e elég erélye a fellázadt csőcselékkel szembe szállni nem bizonyos. Csak az tény, hogy manduskatonák és boxerek még ugyanazon éjjel az összes menekülőket megölték.

Még kevesebbet tudni a tatungi hittérítők sorsáról. Egy kínai keresztény elbeszélése szerint egy nagy mézszárlás alkalmával 100 benszült kereszténnyel együtt az összes evangélikus és katolikus hittérítőt is legyilkolták. De még ennél is borzasztóbb azon vérfürdő, mely a mogulországi Haupe községben folyt le. A missziói allianc 17 tagja s a szkandináv alliancmisszió 9 tagja 11 gyermekkel ide menekült. Midőn a boxerek reájok támadtak, a katolikus hittérítőkkel együtt azok templomába menekültek, hol mindnyájan a lángokban léltek sirjokat.

Yühszien valóban jól végezte dolgát az alárendelt tartományban. Hogy az egész vérengzést ő okozta, az abból is kitünik, hogy a még inkább nyugatra fekvő Senszi s az egészen félreeső Kanszuh tartományban egyetlen egy hittérítőt sem gyilkoltak meg. Bár utjok a tengerparthoz sokkal hosszabb volt, hajok szála sem görbült. Ez leginkább a senszi-i alkirálynak köszönhető, ki mindegyik hittérítőnek szabad utazást biztosított. Áldja meg Isten mindazért, ami jót tett a misszionáriusokkal.

Senszitől délre, Honan tartományban is nagy lázadás dühöngött s alig maradt missziói állomás, melyet el nem pusztítottak volna. A hittérítők is többnyire a legnagyobb életveszélyben voltak s csodaszámba megy, hogy ezen tartományban mégis egy sem esett a lázadásnak áldozatul.

Meglehetősen távol ezen helyektől, a kínai belföldi misszió Kütschau nevű állomásán is rémes vérfürdő játszódott le. Az itteni mandarin 8 felnőtt testvért s 3 gyermeket kiszolgáltatót a csőcselék kegyetlenségének s ez július 21. 22. és 24-én lekasabolta őket.

S milyen a helyzet jelenleg Kinában? 18 tartomány közül 12-ből az összes hittérítőt elűzték a missziótelepeket pedig feldúlták. De azért az evangélikus misszió nem szándékszik kivonulni Kínából, bár erre felszólították. Hogy mi volt erre nézve a haldokló martyrok véleménye arra jellemző azon üzenet, melyet Pitkin hittérítő küldött kevés halála előtt kis fiának, miszerint reméli, hogy ha 25 éves lesz,

Kínába jön helyette az Evangéliumot prédikálni. S egyetlen megmenekült misszionáriustól sem hallottuk, hogy nem vágyódnék, mihelyt csak lehet, elhagyott munkamezejére visszatérni.

Az evangélikus misszió soha sem fogja Kinát elhagyni. Adja Isten, hogy miután könyhullatással oly sok nemes magot vetett a szivek talajába, végre nagy örömmel arathasson és nagy énekszóval hozhassa az ő kéréit, s itt is igaznak bizonyúljon ama régi mondás, hogy „a mártýrok véréből nő az egyház!”

A Lipcsei Misszió.*)

— Irta: **Schwartz K.** misszióigazgató. —

Fordította: **Hessler Samu** evang. lelkész.

Másfél évtized előtt Zahn Theodor „Missziói módszerek az apostoli korban“**) cím alatt értekezést írt, melyben az ősapostoli kor missziói módszere és a Pál apostol eljárása közt létező különbséget élénk vonásokban ecseteli.

Az ősapostolok korában minden, úgyszólván, önmagától lett. Az Evangéliumot nagy megfontolás és messzeható tervezgetés nélkül tanulatlan emberek terjesztették, kik nem szünhettek meg a szív teljéből szólani. Pál apostol ellenben csak több évi alapos előkészület után fogott hozzá a térítéshez. Igaz, hogy mint csodahívő gyermek látások, álmok és angyali jelenések után indult, de ezeket oly bámulatos tervszerűségbe hozta eszközeivel és céljaival, messzelátó s megfontolt eljárásával, hogy gazdag sikereinek lényeges okát ezekben kell felismernünk.

Ez a két módszer nyilvánul a tizenkilencedik század missziói tevékenységében is. Egyfelől a mesterkéletlen kegyesség, mely nem kíván a leendő hittérítőktől héber avagy görög nyelvismeretet, csak egyetlenegy képességet tart a missziói szolgálathoz szükségesnek: a Jézus szeretetétől gerjedező szívet. Nem töprenkedik azon kérdés felett: Hol kezdjen hittérítést? hanem elbocsátja követeit válogatás nélkül a Lélek utmutatása szerint mindenhová, ahol emberek laknak, a kik még nem tudnak bűnösök Megváltójáról. Csak egy missziói célt ismer: lelkeket megmenteni, hogy Jézusban halván meg, üdvözljenek.

A hittérítésnek ez a neme nem szünik meg. Ha pedig az ilyen lélekből született missziói társaságok a tapasztaláson okulva idővel nagyobb jogosultságot biztosítanak az emberi megfontolásnak, bölcse-

*) A „Der alte Glaube“ II. évf. 14 és 15. számából, a szerkesztő és szerző szíves engedelmével.

**) Lásd ezen kiténő értekezést a „Külmisszió“ jelen számában.

ségnek és tervszerűségnek a misszió terén, úgy újra meg újra alakulnak olyan körök, melyek ezen változásban a hitetlenségnek bizonyítékát sejtik és azt tudatosan elutasítják. Azt tartják, hogy a Lelket lenyűgözni, elfojtani és a húst karnak tekinteni nem szabad; s nem ismernek el egyebet a hittérités zsinórmértékeül, fegyverzeteül és indukául, mint amit másképen a Lélek ösztönének is neveznek.

A hittérités barátjainak másik csoportja megegyezik az elsővel arra nézve, hogy a megigazult bűnösnek az Úrhoz és az ő drága vérével megváltott lelkekhez való hálás szeretete képezi a missziói munkásságnak egyedüli forrását. Csakhogy ez a csoport a galamb szelidségével egyesíteni kívánja a kigyó okosságát. Sulyt fektet az alapos nyelvi s hittudományi képesítésre. Mert ha Luther szava szerint az Evangéliumot nyelvek nélkül megőrizni lehetetlen, épen úgy nem lehet azt nyelvek nélkül plántálni sem. Nemcsak a mennyország számára óhajt lelkeket, hanem már a földön is a népek szívébe akarja ültetni a Krisztus anyaszentegyházát. Azért nem közömbös előtte, hová küldje követeit, hanem azon van, hogy telismerje azon isteni nyomokat, melyek nyitott ajtókon oda vezetnek, ahol leggazdagabb aratást remél Istenországa számára.

2.

A »*Lipcsei Misszió*«, mióta csak hittéritőket küld a pogányokhoz, tehát kezdettől fogva ezen második csoporthoz tartozott.

Nem merem eldönteni, valjon ez csakis előnyére szolgált-e, és nem szolgál-e javára egy missziói társaságnak, ha naiv gyermekkorra tekinthet vissza, mely egy oldalról sincsen megtámadva a tervezgetés kór-ságától. Ha azt akarjuk, hogy valamely misszió széles rétegekben valóban népszerűvé váljék, úgy munkásainak jó részét a népből kell vennie, melyet túlmagas műveltséggel sem szabad magától elidegeníteni. Jelentéseik a népnek egyszerű, keresetlen, bár helyel-közzel lapos nyelvén legyenek szerkesztve, hogy az olvasók azzal az érülettel fogadják: Ez csont, a mi csontunkból!

A „Lipcsei“ vagy mint fenállása első idejében nevezték, a „Dresdai Misszió“ azonban kezdettől fogva csaknem kizárólagosan nagy műveltségű s tudós férfiak befolyása alatt állt, kik a hittéritők tudományos kiképeztesére igen nagy gondot fordítottak. Férfiak, mint Einsiedel gróf minister, Rudelbach, Scheibel, Graul, Harlesz, Káhnis, Luthardt, Schneid r, Besser és mások, gazdag tudásukkal, egyházi tapasztalataikkal, emberismeretökkel szolgálták a „Lipcsei Missziót“. A missziói képzőintézet tantervében behatóan okadatulva van, miért kell a növendékeknek görög- és hébernyelvet, írásmagyarázatot, hit-, szónoklat-, nevelés-, hitvédelem-, hitágazat-, erkölcs- és régiségtant, egyház- és világtörténelmet tanulni.

Később pedig csak egyetemi képzettségű hitjelölteket bocsátottak ki, mely utról csak akkor tértek le némileg, mikor a hitjelöltek hiánya

magában a hazában oly érezhetővé vált, hogy az összes erők nem voltak elegendők a hazai egyházi szolgálat elvégzésére. És ha jelenleg a mult évben kiküldött jelöltekkel együtt, 18 egyetemi képzettségű hittérítő áll a „Lipcsei Misszió“ szolgálatában, úgy ez olyan szám, milyent más német missziói társaság el nem ért. Panaszkodnak, hogy kevés theologus vállalkozik a missziói pályára s ezen panasz teljesen jogosult, ha halljuk, hogy sokan 5—10 esztendeig inkább várnak papi állásra, mintsem hogy a misszió szolgálatába szegődnének. A „Lipcsei Misszió“ hálát adhat Istennek, hogy mégis oly sok theologailag képzett munkása van.

De a hittérítők magasabb kiképzetéséhez kötött követelmény nem volt az egyedüli s leglényegesebb körülmény, melyre nézve a „Lipcsei Misszió“ a többi társaságoktól eleitől fogva különbözött.

Egy ismert misszióbarát egyszer elbeszélte nekem, hogy milyen idegenszerű s új volt előtte az a missziói program, melylyel mint fiatal hitjelölt a „Lipcsei Misszió“ házában megismerkedett s mely szerint a misszió célja nemcsak lelkek megmentése a mennyország számára, hanem az is, hogy a Krisztus anyaszentegyházát a pogány népek szívébe plántálja. Ez most már régi bölcsesség, de akkor csak a „Lipcsei Misszió“ házában volt hallható. Ez volt az a nagy lépés, mely a misszió terén az egyéniség kegyes hitfelfogásától a tudatos egyháziassághoz vezetett! S ezt a lépést az evangélikus-lutheránus missziótársaság már az 1856-ban történt alakulásakor megtette és pedig egyszerre s teljesen, felvett nevében. Az érdem nagyrészt Wermelskirch lelkészé, ki mint a társaság első vezetője, egész határozottan a gyülekezet és egyházképzést tartotta a misszió céljának s az egyházi hitvallás érvényrejutását a missziói munkásság alapjának.

Ez a felfogás most már általánosan el van ismerve Németországban. Kivételt csak azon körök tesznek, melyek előszeretettel mozognak apokalyptikus gondolatokban, kik „az Úr tanácsházában“ ülve úgy vélekednek, hogy a Krisztus eljövetele még ebben az emberöltőben várható és azt hiszik, hogy úgy teljesítik legjobban kötelességüket, ha mindenhol és egyidejűleg hirdetik az Evangéliumot. Ezen köröktől eltekintve azonban a misszió nézetem szerint most már nemcsak lelkeket óhajt megmenteni, hanem fejlődésre képes gyülekezeteket és egyházakat is kíván alakítani. Csakhogy ebből a nézetből többnyire nem vonják le a helyes következtetést. Az A-t kimondják, de a B-t megtagadják.

Nem akarják belátni, hogy a keresztyény egyház csak hitfelekezeti egyházakban létezik és hogy ennél fogva az egyházalkotó misszióknak is hitvallási alapon kell állnia. Sőt a legujabb korig szemére vetik a mi misszióknak az állítólagos „felekezetieskedést“. S ez nemcsak azok részéről történik, kik a lutheri sákrámentomi tanfelfogásban látják minden bajnak a gyökerét. Hiszen ez még érthető volna. Hanem azoknak részéről is emeltetik kifogás, kik lutheránusok akarnak lenni. Miért veszik tőlünk zokon, amit pedig máshol mindenütt természetesnek tar-

tanak, ha az újonnan gyűjtött gyülekezeteknek az Evangélium azon értelmezését nyújtjuk, melyet mi helyesnek és irásszerűnek tartunk t. i. azt, melyet Luther és a magát utána nevező egyház Isten kegyelméből nyert?

S azt hiszik, hogy hitvallásszerű álláspontunk ártalmasságát be is tudják igazolni. Rámutatnak, hogy már kétszer értünk meg hittérítőinkkel misszuri-féle szakadást. És mi nem is akarjuk szélnek eresztetni az ebben rejlő tanuságot.

Gyakran tapasztalható, hogy személyeknél úgy mint társaságoknál az erő és gyengeség határolják egymást. Ahol a hittérítőket arra nevelik, hogy a tiszta tanfelfogásra súlyt fektessenek, ott arra is rá kell őket szoktatni, hogy bírálatot mondhassanak afelett, a mi az Evangélium tanával és a keresztény kegyességgel össze nem egyeztethető. De a pusztá bírálat, legyen az helyeslő vagy elutasító, nem hat építően és jellemképzően. Mások fölé emelkedik, fedd és igazít, holott az egészséges keresztényi álláspont az, hogy mást többre becsüljön önmagánál és tőle tanulni igyekezzék. A milyen szükséges tehát az apostol ama szavai szerint: „Mindeneket megpróbáljatok“ a bírálat, úgy mégis csak az fogja lelkére való kár nélkül gyakorolni, a ki inkább nem gyakorolta volna. Egy szóval: A kereszténységben érett és az alázatosságban mély gyökeret vert jellemek kívántatnak hozzá, hogy másokban a hibát és hiányt észrevegyék anélkül, hogy lelkökben kárt szenvednének. Ahol ez a feltétel hiányzik, ahol fiatal emberek, kiknek mindennap Neumann Gáspárral kellene imádkozniok: „Segélj, szerető Isten, hogy más emberekkel ne törődjek!“ hivatva érzik magukat mások felett bíráskodni s az Isten titkaival oly hamar végeznek, mintha részökre már nem volna „nyílt kérdés“, ott felülkerekedik a kevély, erőszakoskodó lélek, mely nem tud békeségben lenni. Mindenkire kezét emeli s mindenki rá emeli kezét.

S ha a „Lipcsei Misszió“ ez irányban ismételve szomorú tapasztalásokat tett, úgy tény az is, hogy a konfesszió nélküli missziók sem maradtak érintetlenül a viszálykodásoktól. Így a rajnai misszióban heves küzdelmek folytak az egyes missziói területek lutheri vagy református volta miatt. A bázeli misszió kénytelen volt a református hittérítők ellenkezése miatt az indiai terület részére bizottságilag kidolgozott liturgiát visszavonni és hasonló eseteket a többi missziói társaságok történetéből is elő lehetne sorolni. A különbség csak abban van, hogy ezen dolgok fölül keveset hallunk, mivel csak bizalmas bizottsági ülésekben tárgyaltnak, és legfeljebb valamely missziói lap hírvivőjében látnak rövidke megjegyzés alakjában napvilágot, míg ellenben a „Lipcsei Misszió“ már szervezeténél fogva az ilyen ügyekkel a közgyűlésen foglalkozik és missziói lapjában kimerítő közleményeket hoz róla.

3.

Ezen kérdés szorosan összefügg egy másikkal, mely külön említést érdemel.

A „Lipcsei Misszió“ nem valami nagytekintélyű férfinak köszöni keletkezését, a ki aztán mérvadó befolyásának teljes súlyával vezette tovább, mint például a hermannsburgi, breklumi és Goszner-féle misszió. Nemis volt soha egy szükkörű választmánynak az ügye, melyben az egyén befolyása az egész misszióra végzetes irányban érvényesülhet. Hanem mivel kezdettől fogva az egyház feladatának tekintette a missziót, azért gondja is volt rá, hogy lehetőleg az összes lutheri egyházak misszióért lelkesülő egyházi vezéreiből résztvegyenek a misszió vezetésében.

Igaz, hogy azon eljárás, mely kezdetben divott, hogy t. i. nagyszámú különböző egyházterületekhez tartozó férfiak voltak tagjai a (30 tagu) választmánynak nem soká tarthatta magát, mivel a területeknek és választmányi tagoknak egymástól való nagy távolsága legyőzhetetlen nehézséget idézett elő az igazgatásban. De a felügyeletet gyakorló közgyűlés szervezése, melynek összetételére a missziói kollégium nem gyakorol befolyást, mégis annak a sarkalatos elvnek kíván eleget tenni, hogy a missziót az egyetemes egyház gyakorolja s vezeti. Tschackert dr. göttingai egyetemi tanár, néhány év előtt rámutatott, hogy a misszióknak egyes személyek és kis bizottságok által való mintegy patriárkális vezetése hosszabb ideig fen nem tartható s hogy a gyülekezetek, melyek a hittérítőket s költségeket nyújtják s az egyházi hatóságok, melyek az egyházi kollektákat engedélyezik, joggal kívánhatnak befolyást az eszközök helyes felhasználására. Fejtegetései azonban nem táltak visszhangra, mivel attól félnek, hogy ártalmára lehet a misszióknak, ha az államegyházi hatóságok merev keze ránehezedik. De az, hogy ezen aggodalom indokolt-e nem függ attól a másiktól, hogy elvileg jogosult-e Tschackert követelése?

Míg azonban más missziók ennek a követelménynek csak akkor tehetnének eleget, ha szervezetüket alaposan megváltoztatnák, addig a „Lipcsei Misszió“ szervezete már kezdettől fogva olyan, hogy a missziót bármikor az egyház tulajdonába bocsáthatja. Hiszen már jelenlegi közgyűlésein is az egyházhatóságok, püspökök és zsinatok küldöttei együtt ülnek a központi és főmissziói egyesületek képviselőivel. És ha bármely országban a hivatalos egyház maga akarná kezébe venni a misszió gondozását, úgy misem áll utjában, hogy a lipcsei közgyűlésen az egyházi rend és a zsinatok képviselői az eddigi főmissziói egyesületek küldötteinek helyébe lépjenek.

De ha az egyházi misszió fogalmát úgy határoznók meg, hogy kizárólag csak az egyházkormányzat vezetheti a missziót és így minden nép és ország egyháza önálló missziót folytasson, az a „Lipcsei misszió“ halálát jelentené, de egyuttal minden missziónálásnak halála volna, mert annyi „missziócskák“ keletkeznének, ahányféle országos és szabad egyház létezik.

Hogy az erőknek tömörülése s egyesítése sehol sem szükségesebb, mint a misszióban, ha ugyanis ellensúlyozni kívánja a pogányság mér-

hetetlen hatalmát, azt a „Lipcsei Misszió“ alapítói s kezdeményezői jókor felismerték. És ámbár a valóság messze elmaradt Graulnak azon eszményképétől, hogy az összes országokban fennálló lutheri egyházakat egy nagy missziói egyházzá kell egyesíteni, úgy a „Lipcsei Missziót“ mégis megilleti az elismerés, hogy kitalálta a módját, hogyan lehet több, mint fél évszázad óta a különböző országos egyházak s nemzeti-ségekhöz tartozó lutheránusokat u. m. németek és svédek, esthek, lettek, lengyelek, cseheket és most már a magyarokat is együttes missziói munkára egyesíteni. S mindezeket csak az a vágy hozta és olvasztotta össze, hogy a Németországból kiindult lutheri reformáció által hirdetett hamisítatlan boldogító Evangéliumot, mint a legjobb lelki orvosságot vigyék pogány a népekhez, hogy azok uj életre ébredjenek általa.

Bizonyos, hogy még ez a forma sem a legtökéletesebb, de bővithető s fejlesztésre képes. Mindenesetre jó s biztos alap, hogy ezt a nagy építményt oly sokáig elbirta. S bizonyára józan és egészséges eszmék azok, melyek azon mélyen gyökerező különbségeket, melyek által az egyes néptörzsek és egyháztestületek szétválasztatnak s melyek nem egy misszió éltető elemét képezik, áthidalták s annyira legyőzték, hogy bajorok és baltok, elzásziak és hannoveraiak, szászok és meklenburgiak dacára egymástól eltérő egyházi fejlődésüknek és népjellemöknek, a közös munkában már több, mint ötven éve kitartanak.^{*)}

4.

Azon férfiú, ki a „Lipcsei Misszió“ kiépítése körül legtöbb érdemet szerzett magának, Graul dr. volt.^{*)} Nem egyéniségének ereje hatott varázserővel s ragadta el a lelkeket. Azon lebilincselő szeretetreméltósággal sem birt, mely rohamban szokta meghódítani a szíveket, hanem az igazságra s egészséges egyházi alapelvekre igyekezett a missziót építeni s azért mindazokat megnyerte, a kik minden egyházi ténykedésökben az egyház régi s jó hitvallásának alávetették magukat.

Nem maga Graul vezette az akkor még „Dresdai“ missziót erre a pályára, mert az már ezen a csapáson haladt, mielőtt ő belépett. De ami a dresdai választmány figyelmét a dessau magántudósra irányította, az épen azon világos hitvalláshű álláspont volt, melyet műveiben vallott és mely miatt hazájában papi állást sem nyerhetett. S hogy a dresdai evangélikus-lutheránus misszió oly sok lutheri egyháztest missziói törekvésének gyűpontjává lett, az az isteni gondviselésen kívül Graul kiváló egyéniségének tulajdonítható, ki azt 1844-től 1864-ig igazgatta.

Az összes országok evangélikus-lutheránus egyházaihoz intézett felhívását, melynek lényege ezen lelkiösméreti kérdésben foglalható össze: „Előre vagy hátra?“, már azon meggyőződés hatja át, hogy olyan misszió, mely komoly munkát és nem játékot akar űzni valamely pogány néppel, oly nagy erőt igényel, hogy a dresdai társaság egymaga

^{*)} Lásd életrajzát a „Külmisszió“ V. évf. 1. számában. Szerk.

immár nem felelhet meg neki s ezért az összes öntudatos lutheránusok erejének egyesítésére törekedett. A missziói intézetnek Desdából Lipcsébe való áthelyezésével egyengette az utat, a többi munkatársaknak a „szász missziói főegylettel“ való egyenjogusításához; és az az önmegtagadás, melylyel a dresdai választmány anyai jogát feladta, miután a Graul által ajánlott lépés szükségszerűségéről meggyőződött, teljes elismerést érdemel.

S ezen intézkedés még más okból is igen indokolt volt, amennyiben a lipcsei egyetemet igyekezett a leendő hittérítők kiképzésénél felhasználni, mivel Graul a szemináriumi nevelést elégtelennek tartotta. Hogy milyen nagy igényeket támasztott, mutatja ezen kijelentése: „A hittérítő feladatai oly nagyok és alapvetők, gyámoltalansága magános állásában annyira megtámadható és támasz nélküli s az ördögi erők rohamra a pogány országokban oly óriási, hogy sokan, a kik otthon kijelölt korlátok közt és kitaposott utakon, mint lekipásztorok nagy áldással működhetnének, künn téves utakra sodortatnak, vagy mint haszontalan teher félrelöketnek vagy eredménytelenül felemésztk magokat s tanácsalanságukban nyomorútan elpusztúlnak.“ Az evangélikus misszió sok nem jogosulatlan kritikától megkímélhette volna magát, ha Graul szavait több figyelemre méltatta volna.

Egy missziói ház szerzése ellen is komoly aggályai voltak, mert attól félt, hogyha saját hajléka lesz a missziónak, nem fog szabadulhatni a kisértéstől, hogy azt egészen be is népesítse s felvesz oly missziói növendékeket is, kik a követelt tehetséggel nem bírnak. Azért a „Lipcsei Misszió“ ma is egyik elve, hogy nem igyekszik a hittérítők számát illetőleg a többi társaságokkal versenyezni.

Graul tevékenysége nehéz küzdelmek között ment végbe, mert sok kor- és munkatársát felülmulta tétovázást nem ismerő éles ítéletében, valamint abban, hogy az elintézésre kerülő kérdések lényegét mindig helyesen felismerte. A szellemi fölény nem olyan tulajdonság, melylyel sok barátot lehetne szerezni, a határozott s éles ítélet iránt pedig mindazok ellenszenvvel viseltetnek, kik a kereszténység lényegét émélygő s érzelő lágyszívűségben keresik. De minden elvi határozottsága mellett Graul békeszerető, szivélyes természetű ember volt, ki nem rombolni, hanem építeni szeretett. Így nem kerülhette el, hogy minden oldalról meg ne támadják s mig egyfelől szeretetlenséggel gyanúsították, mivel a misszióban sem akart a konfessziónál egyéb mértéket ismerni, addig másfelől rossz néven vették tőle, hogy nem szerette a borghesi vivómesternek a póseját, hanem mindazokkal békességben kívánt élni, a kik azon szabadságában nem gátolták, hogy a lutheri missziót lutheri elvek alapján gyakorolja.

Mindenesetre kiváló missziói férfiú volt és évtizedek kellettek, míg sok más nem lutheránus misszió legalább tetteivel szintén elismerte, hogy azok a missziói alapelvek, melyeket Graul a „Lipcsei Misszióban“

meghonosított, nagy részben helyesek. Sokan elismerték ezt, de némelyek részéről az elismerés még késik. A jót mindég későn szokták elismerni.

5.

De bár ezen irányelvek igen fontosak, a missziónak eredménye mégsem tőlük függ, hanem sokkal nagyobb mértékben azon férfiatól, kik ezen elveket künn a misszió munkamezején életbe léptetik. Függ mindenek előtt az Isten irgalmától, ki az egyiknek munkáját gazdag áldással koronázza, míg a másik ugyanazon hű munka mellett csak gyér gyümölcsöt lát.

Drezdából 1838-ban Ausztráliába küldték az első hittérítőket, de tervek, hogy az Adelaide közelében vándoréletet folytató benszülöttek között vessék meg lábukat, nem sikerült. Először ketten, utóbb négyen nagy kitartással igyekeztek befolyást gyakorolni a benszülöttekre, de 1846-ban be kellett szüntetniök a munkát, mivel az új kormányzó azt követelte, hogy minden megtérni kívánó pogány az angol állam-egyházhoz csatlakozzék. Az észak-amerikai indiánusoknál megkezdett térítést is abbahagyták, mivel azon belátásra jöttek, hogy az észak-amerikai lutheránus egyházak elég erősek a hozzájuk közelebb eső munka végzésére.

Ellenben Cordes hittérítő kiküldetése 1840-ben, alapja lett a most már 60 éves működésnek az indiai tanulók között. Bár Wermelskirch már 1838 óta összeköttetést keresett a dán missziói kollégiummal, mégis Cordes még akkor sem tudta, hogy hol kereshet s találhat működési helyet, mikor már Indiába érkezett. Isten kegyelmét látjuk benne, hogy Knudsen, a trankebári dán lutheránus egyháznak akkori lekipásztora, hol a rendszeres missziói tevékenység már megszűnt, a missziónak lelkes pártfogója volt. Ez Cordes segédül fogadta a még meglévő 1400 pogánykeresztény és 14 iskola gondozásához.

A gyülekezetek szellemi, vallási s erkölcsi tekintetben igen el voltak hanyagolva. A 650 iskolás gyermek közül csak 60 tudott olvasni. Az istentisztelet gyakran elmaradt, mivel hallgatók nem jelentkeztek. Visszaesések a pogányságba gyakoriak voltak és 30 család egyszerre tért át a róm. kath. vallásra. Knudsen mindent megtett, a mi tehetségében állt és Cordes, valamint 1843 óta Ochs és Schwartz új erővel fogtak a munkához. Cordes már 1842-ben Poreiarban tanítóképző-intézetet létesített és mikor a dánok 1845-ben Trankebart eladták az angoloknak, új hittérítők kiküldetésével lehetővé vált a „dán-hallei“-misszió maradványainak átvétele és a munka nyomatékos folytatása.

Az örökség értéke, melyet a „Lipcsei Misszió“ ily módon átvett, nem az egyháztagok számában és állapotában rejlett, mert e tekintetben még sok kívánni való volt, hanem abban, hogy egy keresztény és lutheránus tanulmányi irodalom első kísérleteit, nevezetesen a bibliát, énekeskönyvet és kátét feltalálta s hogy a lutheránus atyák által gyako-

rolt missziói eljárásban támponttal birt a nehezebb és fontosabb kérdések megbirálásánál.

Legnagyobb feltűnést és ellenkezést azon önálló gondolkozás és a többi misszióktól különböző álláspont okozott, melyet missziónk a kasztkérdés tekintetében foglalt el, mely felfogás a „Lipcsei Misszió“ belül is heves vitákat idézett elő, s melyet egyes tekintélyek, mint Warneck, még most is elítélnék. Némi tétovázás és néhány balfogás után végre Cordes, Schwartz, Kremmer és más régibb hittérítők józan szilárdsága, kiket a „kasztrombolók“ ellenvetései már meg nem ingathattak meggyőződésökben, ez irányban is határozott ösvényre vezette a „Lipcsei missziót,“ mivel azt tapasztalták, hogy a kaszthoz ragaszkodók között is vannak kegyes és hívő keresztények, és hogy a kereszténység nem követeli föltétlenül a kaszt eltörlését.

Másrészt ebben is Graul alapos theologiai műveltsége és messze-láió bölcsessége érvényesült, mi arra képesítette, hogy különbséget tudott tenni a kaszt vallásos oldala közt, melynek múlhatatlanul le kell dőlni, s annak társadalmi oldala közt, mely ugyan sok balgaságot, félszogséget és szokatlant foglal magában, de azért nem föltétlenül szükséges, hogy leromboltassék. Mert ezzel az egész községi, társadalmi s ipar-kereskedelmi élet nagy válságba sodortatnék és a népélet parányi részekre bomlanék, ez pedig minden társas alkotásnak, mely kivétel nélkül a kasztból ered és arra támaszkodik, a megszűnését vonná maga után. Újabb időben mindjobban szaporodik azon szakértők száma, kik Graul elveinek a jogosultságát ez irányban elismerik. Ilyenek például Grundemann és Stosch.

A döntő szempontok teljes félreismérésén alapúl azon vélemény, hogy a kasztkérdésben elfoglalt ezen türelmes álláspont mit sem használt a „Lipcsei Misszió“nak, mivel az általa megtérítetteknek is csak csekély része tartozik a magasabb kasztokhoz. Csakhogy az ilyen elvi álláspontok megítélésénél nem az a kérdés, hogy mekkora belőle a haszon, hanem az, hogy mi helyes Isten ígéje alapján? S ki venné lelkére, hogy p. o. egy hívő katechumenustól megtagadja a keresztiséget s az Ur testével való közösséget csak azért, mivel nem akar egy pária által főzött csésze théát meginni.

S azt sem szabad elfeledni, hogy azon felsőbb kasztok ellenszenvét a kereszténység iránt, melyek előbb vonzódtak utána, nagyrészt azon missziói társaságok okozták, melyek a kasztokkal szemben ellenséges felfogást tanusítottak. Így jutott épen a protestáns kereszténység azon hirbe, hogy a kasztokat megszüntetni igyekszik, mi a hindu előtt annyit jelent, hogy a társadalmi forradalmat hirdeti. S csak természetes, hogy egyetlen misszió enyhébb felfogása nem tartóztathatja fel az így okozott ellenséges áramlatot.

De azért az általunk követett kasztpraxis mégis félreismerhetetlen áldással jár. Az 1897-ben felvett adatok világosan kiderítették, hogy azon időbeli gyülekezeteink öt nyolcada a páriák, sakkilsok és más

alsó rendű kasztokból ered, míg három nyolcada a felsőbb kasztokból származik. Ez olyan arány, a milyent Dél-Indiában Fabricius és Schwartz örökösén az angol „terjesztőtársulat“ on kívül más missziói társulat nem tud felmutatni. S ebben igen nagy előny rejlik, mivel az olyan egyház, melynek tagjai kizárólag a legalsóbb osztályhoz tartoznak, a kik minden önállóságot nélkülözve, mindenben mások által vezetetik magokat még nem tette meg az első lépést azon eszmény felé, hogy egykor az európai vezetés és befolyástól független missziói egyházzá váljék. S azért a felsőbb kasztok megnyerése mulhatatlanul szükséges, ha ezen célt, ha még oly későn is, de el akarjuk érni. S hogy misszióink oly sok magasabb kasztból származó taggal bír, abban rejlik erejének legfőbb oka.

6.

Gyülekezeteink számszerinti fejlődése, az indiai tevékenység első korszakában, aránylag gyors volt.

Graul visszalépésekor 1860 végén a tamul misszió husz évi munka után kilenc állomáson és nyolc hittérítő mellett 4800 lelket számlált. Ez onnan eredt, hogy Trankebarban 1600 keresztény lelket átvett, és hogy az angol területen fekvő Tanjore, Tritsinopoli s Koimbatour városokban az ev. lutheránus keresztények utódai, kiket a dán-hallei misszió megszűnésekor megkérdezés nélkül egyszerűen az angol egyházhoz csatoltak, visszatértek a lutheri misszióhoz. A következő évtized alatt, 1870-ben, a lélekszám csaknem megkétszereződött. Tizenöt állomáson és tizenhét hittérítő mellett 8900 lélek élt. Újabb tíz év múlva pedig tizennyolc állomáson és huszoegy hittérítő mellett közel 12000-re emelkedett a lélekszám.

Sajnos, hogy erre szünet következett, mit részben a hittérítők azon eljárása okozott, hogy az éhínség idején elhamarkodó készséggel vették fel a jelentkezőket, kik, mivel csak anyagi istápolást kerestek, utóbb ismét elszakadtak és a pogányságba visszaestek. A lélekszám 1890-ig csak 14000-re emelkedett, míg az utolsó tíz év alatt ismét örvendetiesen nőtt úgy, hogy az utolsó áttekintéskor harmincöt hittérítő mellett — kik közül öt nő — a lélekszám már 18,473 volt.

E szám ugyan messze elmarad attól, amit Indiában p. o. a Goszner-féle misszió elért, mely ötvenöt évi működés után 42,000 lelket gyűjtött, csak hogy ez fősikereit a csak részben hindu befolyás alatt álló Kol törzsnél érte el, hol a missziónak főakadálya, a kaszt, nem jó tekintetbe.

Ha a „Lipcsei Misszió“ közel 60 éves indiai működésének eredményét a bázeli misszióhoz azon 6 évvel idősebb missziójával hasonlítjuk össze, melyet nyugati Dél-Indiában nagyjából ugyanazon körülmények között folytat, úgy nem kell az eredmény miatt szégyenkezni. A bázeli misszióhoz Indiában jelenleg 14,635 gyülekezeti tagja van.

Azonban felületes bírálat volna, ha valamely misszió eredményét csak a névsorba bevezettek számából akarnók meghatározni. A fődolog sokkal inkább az, hogy a missziói egyház a jézusi hitben és ismeretben erős legyen, tagjai gyakorlott érzéssel birjanak a jó s gonosznak megkülönböztetésére s hogy a gondolatok szele ide s tova ne hajtogassa őket. Igaz, hogy e tekintetben is nagy különbség van a kitűzött cél és az elért eredmény között, de azt elmondhatjuk, hogy hittérítőink nem kimélték magukat, hogy a célt elérjék. Van jól nevelt tantestületünk, mely jelenleg huszonnyolc benszülött lelkész és hitjőlöltből áll, kik, ami nem értetődik magától, szívélyes és bizalmas viszonyban vannak a hittérítőkkel és szilárdan állnak az Isten ígéjében és Luther tanában. Tanítóink és tanítónőink, kiknek száma a négyszázat meghaladja s kik iskoláinkban a vallástanítást teljesítik, oly alapos keresztény nevelésben részesültek, hogy bármely más misszióval kiállják az összehasonlítást. Hogy pogány tanítók tanítják a keresztény vallást, az nálunk nem fordul.

Bengel Albrecht egy helyen azt mondja: „A Krisztus lelki épülete nem gombákból, hanem élő kövekből épül“, és Harnack Theodosius: „A lívlandi lutheránus egyház és a testvérgyülekezet“, című értekezéséhez Bengel ezen mondatát használja jeiszó gyanánt. Az élő kövek és a gombák közt való különbségre emlékeztet azon eljárás, ahogy egyes más indiai missziók keresztényeiket nevelik. Ha ezek p. o. lakhelyöket megváltoztatják úgy egyszerűen más felekezethez csatlakoznak s nem törődnek vele valjon azok presbyteriánusok vagy methodisták, baptisták vagy kongregationalisták vagy plymouth-testvérek e? S ezt számos hittérítő is helyesnek tartja: hiszen mindnyájan Isten gyermekei.

Természetesen a mi gyülekezeteink sincsenek hijával azoknak, akik világi előnyért p. o. házasság miatt a maguk vagy gyermekeik hitvallását áruba bocsátják és naivül azt hiszik, hogy úgyis a jó Isten teremtette az összes hitvallásokat. S olyanok is vannak, kik valamely különös tan, péld. az által, hogy már a földön elérhető a bűnnélküli állapot, esnek a szektaságba. De gyülekezeteinknek zöme mégis olyan egyénekből áll, a kik tudják, hogy miért lutheránusok. Ha szemügyre vesszük azon pusztitást, melyet egyfelől az üdvsereg, másfelől az adventisták a többi missziók által egybegyűjtött gyülekezetekben okoztak, ha halljuk, milyen válságos helyzetbe sodorta Malabarban a bázeli misszió gyülekezeteinek egy részét egy bázeli hittérítő azzal, hogy a baptistákhoz tért át, ha látjuk, mily ingadozóknak és állhatatlanoknak bizonyúlnak itthon is széles egyházi körök úgy, hogy modern evangelisták sok szivet és fejet megzavarnak, anélkül, hogy észrevennék, mint dulják fel a hit fundamentumát: ha mindezt számításba vesszük, úgy méltán örülhetünk, hogy indiai gyülekezeteinket eddig alig érintették ilyen tévelygők és rajongók.

Természetes, hogy a tan egyoldalú hangsúlyozása is visszaélésre vezethet. Vannak emberek, kik a tiszta ismerettel megelégednek, ho-

lott életökben az igazi kegyességet és önfegyelmet nélkülözzük. Ez mindig így volt az egyházban az apostoli kortól napjainkig. De az ilyen képzelgésre hajló, szógyakorlott népnél, a milyen az indiai, kétszeresen veszélyes, ha a mély bűnérzetben, bőbeszédű bűnvallomásban és a szabad, elragadó imádságban való jártasságban mindjárt az élő keresztény hit ismertető jeleit látjuk. S ilyeneket Indiában bőven találunk. Löhe mondja: „Istenigéje“ című vallásos iratkájában, hogy a reformáció idejében az emberi lélekerőket nem osztották gondolkozás, akarát és érzelemre, hanem az érzelem helyébe az emlékezést tették. Azért e tekintetben is a reformáció által megszabott uton akarunk haladni s a Biblia s a káté könyv nélküli tanulására, az „apprendre par coeur“-re, mint afrancia nyelv oly finom kifejezi, nagy gondot fordítunk. S azt hisszük, hogy indiai gyülekezeteink a káté alapos ismeretében oly kincscsel bírnak, ríben más missziói egyház nem könnyen fogja őket felülmúlni.

Az érdem, hogy missziókat ezen egészséges lutheri szellemben megtarthattuk, hittérítőinket illeti. És ha még messzebb visszamegyünk, mindenekelőtt azt a férfit, a ki harminc éven át mérvadó befolyást gyakorolt kiképeztetésükre, Hardeland igazgatót, Hardelandnak egyébként is igen nagy érdemei vannak a „Lipcsei Misszió“ körül, na azok nem is oly nagyon szembetűnők. Ismételve megóvta a „Lipcsei Misszió“ attól, hogy hamis utra térjen és merész kísérletekbe fogjon. Az is egyik érdeme, hogy az összes erőknél az egy indiai misszió-területre való összpontosítását midaddig követelte, míg az eszközök alig voltak elégségesek, ezen egynek kielégítő gondozására. Hiszen sokkal tetszetősebb s vonzóbb volna, minden képzelhető világtájékon missziót folytatni. Hanem az erőknél olyan szétforgácsolása mint azt az angol és amerikai társaságoknál oly gyakran tapasztaljuk, azt a veszélyt rejti magában, hogy sehol sem tud életrevaló eredményre jutni.

Ha misszióink 1893 óta Keletafrikában és pedig egyszerre két helyen mégis új munkát vállalt, úgy abban félreismerhetetlenül Isten új mutatását követte. És amennyire eddig megítélhetjük, erőnk annyira megnövekedett, hogy az indiai misszió az afrikaitól eddig csak áldást vett és semmi tekintetben meg nem rövidült. Többféle tekintetből jó, ha a korai vetés mellett késői is van, miután nem tudni, hogy melyik válik be. Egyetlen gyermek kiváltképen gondnak a gyermeke, s jobban ki van téve az elkényeztetés veszélyének s annak, hogy természetesnek tartsa, hogy a szülők egész szeretete csak őt illeti.

Jelenleg még korán volna véleményt mondani, valjon az új missziói területeken hosszú s eredménydús munkásságot remélhetünk-e, vagy olyan hajtások, melyek hamar elhervadnak, mint ausztráliai s amerikai munkamezőnk. Minden esetre örvendetes, hogy misszióknak ereje volt új ágak hajtásához. Kötelességünk, hogy az új palánták hűségesebb ápolás mellett a régi indiai misszióról se feledkeznünk meg s azon ígéletben bizzunk: „A milyen a te napod, olyan leszen erőd“.

Hazai missziói hírek.

Adakozás. A mult (1900.) év október-decemberi utolsó negyedében a következő adományok folytak hazánkból a »Lipcsei Misszió« pénztárába s nyugtáztattak az „*Evang. Luth. Missionsblatt*“ f. évi 3. számában: *Agfalva* a Külmisszió s Friedensbote gyűjtése 12 K 80 f és 93 K 04 f, *Liptó-Szt.-Miklós* a Cirkevné Listy gyűjtése 41 K 86 f, *Pápa* Gyurácz Ferenc püspök további gyűjtése 26 K 98 f, *Pilis* Sárkány S. püspök gyűjtése 200 K, *Pozsony* Schmidt K. J. gyűjtése 151 K 40 f, *összesen 526 K 08 f.* Ezt hozzáadva a legutolsó számban kimutatott 1712 K 80 fillérhez, az 1900. évi missziói adományok összege **2238 K 88 f,** vagyis 87 K 50 fillérrel több, mint az előző éven. Bizony nem valami szép eredmény. Megtette e mindenki ezirányu keresztény kötelességét?

A f. év első negyedéről a „*Missionsblatt*“ f. é. 9. száma ezeket nyugtázza: *Agfalva* Külmisszió és Friedensbote gyűjtése 53 K 02 f, *Batizfalu* 20 K 46 f, *Igló* 30 K, *Modor* Hollerung esp. által 27 K. Zoch lelkész által a „*Straz na Sione*“ tót néplap gyűjtése 206 K, *Punkafő* 144 K 55 f, *összesen 481 K 03 f.* Az adakozásban meg ne restüljünk!

Luther missziói éneke, melyet Nagy Lajos szentantalfai kollega szabad fordításában a multkor közöltem (lásd: a „Hogyan fogta fel s teljesítette Luther a keresztény missziói kötelességet“ című cikket). Szerényi Sándor antunováci kollegát annak új fordítására sarkalta, melyben az eredeti értelmet hivebben igyekszik visszaadni. Közlöm fordítását összehasonlítás végett, mert mindenesetre szükséges, hogy Luther ezen énekét is hű fordításban bírjuk s örvendek, hogy ezen cél érdekében többen fáradsanak. Ime Szerényi fordítása:

Legyen az Isten irtalma
És mi rajtunk áldása;
Világító fény-oreája
Órök éltünk fáklója.
Ismerjük meg itt műveit
S ki őt itten szereti:
Azt, krisztusi üdv, erő, hit
Pogányokhoz vezetí,
Őket hozzá téríti.

Ez után téged dicsérnek,
Mindenhol a pogányok,
Rólad Uram, öröm-ének.
Szól s hirdetik nagy hangok:
Hogy te, mint e föld bírása,
Bűnt tenyészni nem hagyod;
Ígéd mezeje s viránya
Ösvény, melyen révpartot
Ér, ki benne kitarott.

— **Egyházunk képviseltetése a Lipcsei Misszió közgyűlésén** szintén egyik legközelebbi feladatunkat képezi. Ennek kieszközölését addig, míg magunk sem szervezkedtünk, *elkorázottnak* tartom, de mivel dr. *Baltík* püspök kérelmezte, a közgyűlés udvariasságból s azon reményben, hogy ezzel is előmozdítja nálunk a missziói élet fejlesztését, megadta. Így állván a helyzet, rajta kellett volna lenni, hogy már ez éven ki ment volna valaki, mert a tavalyi kérés alapján vártak is küldöttet. Csakhogy ez meg nem történt. Folyt ugyan ez ügyben levelezés, de kb. 80 korona költséggel járt volna s egy-egy kerületben nem akadt 20 korona a költség fedezésére. Legyünk rajta, hogy jövőre akadjon s a mulasztást helyre hozzassuk.

— **A tiszai kerület** — mint egy magas helyről vett levélből közölhetem — a misszió pártolása ügyében közelebb fog határozatot hozni s bizonyosra vehető, hogy az egyházi közönség ott is a Lipcsei

Misszió támogatása mellett foglal állást.“ Ha ez megtörténik, — véli ama levél — akkor a misszióügy *egységes és egyetemes* szervezését már mi sem gátolná s jövőre már mind a négy egyházkerület együttesen intézkedhetik a Lipcsei misszió közgyűlésén való képviselgetés iránt.

— „**Mi kötelez bennünket a Külmisszió áldozatkész pártolására?**“ Ezt a kérdést *Gyurácz* Ferencz püspök terjesztette az összes dunántúli esperességi papi értekezletek elé tárgyalás végett s a kérdés megbeszélése bizonyára mindenütt nagy áldást hozott a tagokra. A somlyóvidéki lelkész-egyleten — melynek püspök ur is tagja — *Szalay* László nagy-szöllösi lelkész referált az ügyről s munkáját püspök ur betérjesztésére lapom jelen számának vezérlő helyén közlöm. — Csak aztán, mivel ezen kérdés tárgyalása folytán most már az egész kerületben tudjuk, hogy *mi* kötelez reá, csakugyan mindenütt buzgón teljesítenők is ezen szent kötelezettséget!

— **A soproni felső egyházmegye** lelkészi értekezlete június hó 28-án Sopronban tartotta ülését, melyen e lapok szerkesztője referált a *Gyurácz* Ferenc püspök által a lelkészi értekezletek elé terjesztett ezen kérdés felől: „*Mi kötelez bennünket a külmisszió áldozatkész pártolására?*“ s a következő indítványt terjesztette az esperességi lelkészi értekezőt elé: Hogy: „*Mi kötelez bennünket a külmisszió áldozatkész pártolására?*“ azt minden lelkésznek tudnia kell: Krisztus parancsa és keresztény lelkiösméretünk. Azért a kérdés inkább így formulázandó: „*Hogyan pártoljuk áldozatkész lelkesedéssel a külmissziót?*“ S erre nézve indítványozom: „*Mondassa ki a kerületi lelkész-egylet a kerületi gyűléssel határozatilag, hogy vizkeresztkor vagy pünkösöd hétfőjén minden gyülekezetben offertóriummal összekötött missziói istentisztelet tartassék s lehetőleg minden templomban missziói persely alkalmaztassék. Azonkívül határozatosa el a kerületi gyűléssel, hogy a misszióügy egységes vezetése és kezelése végett addig is, míg misszió-egyletet alkothatunk, a lelkészek sorából a kerület részére kerületi, az esperességekben pedig esperességi külmissziói ügyvivő választandó, kik aztán együtt a kerületi külmissziói bizottságot alkotnák. Az esperességi külmissziói ügyvivők az esperességekben, a kerületi ügyvivő a kerületben vezetnék és kezelnék a misszió-ügyet s munkájuk eredményéről az esperességi, illetve kerületi gyűlésen évenként jelentést terjesztenének elő. Feladatuk volna arra nézni, hogy a missziói istentiszteletek mindenütt megtartassanak, a missziószeretet s ismeret missziói körutak, felolvasások tartása s missziói iratok kiadása s terjesztése által fejlesztessék, az ág. h. ev. misszióbarátok közös munkára s egykor misszió-egyletben egyesítenessenek s a Lipcsei Misszióval az összeköttetés fentartassék s az adományok pénztárába a ker. ügyvivő által beszolgáltatassanak. A kerületi külmissziói ügyvivő már a jelen kerületi gyűlésen megválasztandó, az esperességek pedig utasítandók, hogy az esp. külmissziói ügyvivőt mielőbb megválasszák s a ker. ügyvivőnél bejelentsék. Esetleges költségek fedezésére a missziói bevételek egy tizedrésze felhasználható. Végül a többi kerületek hasonló eljárásra s ha ez megtörtént, az egyetemes gyűlés egyetemes külmissziói ügyvivő választására kérendő fel.“ Az értekezőt azon határozattal fogadta el az indítványt, hogy az a ker. lelkészegylet elé s általa a ker. gyűléshez pártolólag felterjesztessék. Egyben elhatározta, hogy az esperességi gyűlésen esperességi külmissziói ügyvivő választását javaslatba hozza. Igen kérem a dunántúli kerületi lelkészegylet tagjait, tegyék szintén magukévá indítványomat s nyerjék meg hozzá a kerület jóváhagyását, mert csak ha úgy a kerületben, mint mindegyik esperességekben lesz egy-egy a misszió vezetésével felruházott s arra kötelezett lelkes missziói ügy-*

vivő, remélhetjük azok buzgó működése alapján, hogy idővel nálunk is hívő missziói élet támad. *Ez a legkevesebb, amit már most megtehetünk, de ezt aztán meg is kellene tennünk.* S ha a többi kerület is így cselekednék, akkor a misszióügy nemcsak az ország minden részében nyerne buzgó munkásokat, hanem elérnök annak egyetemesen rendezett *egységes* szervezését is és kezdettől fogva biztosítanók *egyházias irányját*, amennyiben bár a kellő önállóság biztosításával, mégis az egyház felügyelete alá helyeznök. Sokat gondolkoztam felette, mint lehetne a misszióügyet egyelőre a legegyszerűbben szervezni s ezt a módot találtam a legegyszerűbbnek s legkönnyebben megvalósíthatónak. Fogadjuk el s meg látjuk, hogy beválik.

— **Franzfeld.** *Bohus* Károly kollegától ismét utalványt kaptam, mely 63 K. 23 fillért s a következő szép szavakat hozta: „A pogány misszió számára van szerencsém ezen összeget beküldeni. Eredete a következő: Az elmúlt télen ismét bibliai órákat tartottam minden csőtörtökön este, a melyeken a pogány misszióra 32 K. 23 f. offerórium jött be. — A Scherer-féle közösség (Versammlung) a pogánymisszió céljára kezemhez juttatott 20 koronát. — *Kolényi* Emil istvánvölgyi ev. lelkész 40 éves papi jubileuma alkalmával a vendégek közötti gyűjtés 10 koronát eredményezett, melyet hozzám küldött a jubiláns. Én pedig Devanukracham neveltetésére 1 koronát küldök.“ Ime, egy újabb példa, mint lehet különféle módon és alkalommal a missziót szolgálni. Bárcsak számosan követnék!

— **Kassa.** *Mohr* Béla kassai segédlelkész 20 koronát küldött az ottani bibliai órák látogatói részéről Devanukracham részére. Az adományt a következő sorokkal kísérte: „A bibliai órákat látogatók adománya engem is meglepett, mert mindnyájan igen szegény emberek — és a mi a legszebb — felszólítás nélkül gyűjtöttek, miután egy bibliai órán a külmisszióról és Devanukrachamról is megemlékeztem. Én mind- eddig féltem bármily okból is gyűjtést rendezni, attól félvén, hogy ezzel elidegenítem őket, s azt találják gondolni, hogy részemről nem az igehirdetés, hanem a pénzgyűjtés a fődolog. Ha a Mindenható éltet és megsegít, úgy reméljük, hogy jövőre is némi összeggel segíthetjük fogadott gyermekünket.“ Igazán kedves sorok s újra azt bizonyítják, hogy mindenfelé megvan hivatásunkban a fogékonyság s áldozatkészség a misszió iránt, csak meg kell őket vele ismertetnünk. II. Kor. 9, 6.

— **Csetnek.** Ezen gömörmezei kis városból a múlt év végén következő levelet vettem: „Nagytiszteletű Lelkész Ur! A missziói tevékenység nagy fontosságától áthatva, szerény tehetségemhez mértén én is részt kívánok venni a munkában. Küldök postautalványban 25 koronát s kérem ez összeg kamatai fejében engemet a „Külmisszió“ *állandó előfizetői* sorába bevezetni. Teljes tisztelettel *Szontagh* Andor.“ Egyidejűleg az összeg is megérkezett s midőn itt nyilvánosan megköszönöm és nyugtázom, egyuttal tudatom, hogy *lapom tartalékalapja gyanánt tőkésítettem.* Ime egy mód, *hogyan pártolhatnak* egyházunkban szereplő, Istentől feléi javakkal megáldott *világi uraink, felügyelőink lapomat.* Ha többen belépnének hasonló összeggel „örökös“ előfizetőim sorába, úgy nemcsak a lap jövőjét biztosítanák, hanem pontos megjelenését s bővítését is előmozdítanák s így közvetve a missziói élet ébresztéséhez s fejlesztéséhez is hozzájárulnának. *Ki követi a szép példát? . . .*

— **Nyugtázás.** A *Lipcsei ev. luth. misszióra* 1900. november és december havában a következő adományok érkeztek hozzám: a) *Általános missziói célokra:* D—n K—ly B—d 5 K. 30 f.; Stettner esperes urat: Rohonc 13 K. 74 f., Eöri Sziget 2 K; Batthyánd Cipott Rezső lelkész

által 2 K., összesen 23 K. 40 f. s a multkor kimutatott összeggel 149 K. 79 f.; b) *Devanukracham neveltetésére* E. S. Á. 24 f.; a multkori összeggel 70 K. Befolyt tehát egész éven át: általános missziói célokra 149 K. 79 f., Madrasz és vidéke részére 14 K. 78 f., Keletindiai éhezők részére 17 K. 99 f., Devanukracham részére 70 K. **összesen 252 K. 56 f.** Ezen összegből, melyet a „*Friedensboteban*“ is nyugtáztam, az „*Evang. Luth. Missionsblatt*“ m. é. 9. száma 59 K. 48 f., 15. száma 87 K. 24 f. Folyó évi 3 száma pd 12 K. 80 f. és 93 K. 04 f. összesen tehát 252 K. 56 f. nyugtáz, vagyis az egész összeget beszolgáltattam a Lipcsei Misszió pénztárába. Scholtz.

Folyó évi január 1-től június 30-ig a következő adományok érkeztek hozzám a *Lipcsei Misszió* javára és pedig: a) *Általános missziói célokra*: *Hegyes Kis Somló* offertórium (1900) Varga Gy. esperes által 1 K., *Köszeg* offert Stettner Gy. esperes által 13 K. 10 f., *Német-Zsidány* offert. Stettner Gy. esp. által 6 K. 54 f., *Szent-Antalfa* offert. (1900) Tóth S. pénztárnok által 2 K. 20 f., *Kokova* offert. Bancik S. lelk. által 3 K., *D—n K—ly B—d 2 K.* 40 f., *Wittchen* Aladár Nándorhegy 50 f., *Gyékényes* offert. 2 K. 86 f., *P-Szt-Király* offert. 2 K., *Sand* offert. 1 K. 88 f., *Ns.-Patrő* offert. 2 K. 54 f. (mind a négy Hütter L. lelk. által), *Gölnicbánya* offert. Zimmermann A. lelk. által 4. K., *Lesch* Julia asszonyság Kassa 5 K., *Farkas* Mihály lelkész Nagy-Geresd 1 K., *Leitner* Gottliebné asszonyság Sopron 2 K., *Franzfeld*, missziói órák 32 K. 23 f., Scherer-féle közösség adománya 20 K., Kolényi Emil *istvánvölgyi* lelk. 40 éves papi jubileuma alkalmával eszközölt gyűjtés 10 K. (ezen 3 összeg Bohus K. Franzfeldi lelk. által), *ágfalva-bánfalva-lépesfalvai* konfirmandusok 3 K. 58 f., *D—n K—ly B—d 8 K.* 90 f., *Hegyes-Kis-Somló* offert. (1901) Varga Gy. esp. által. 1 K. 30 f., *összesen 126 K. 03 f.*; b) *Devanukracham részére*: *Povázsay* Endre lk. Kraszkó 4 K., *D. P. Bonyhád* 2 K., *Mihálovics* Samu lk. Bér 1 K., *Tékes*, iskolások gyűjtése Tiefbrunner Ernő tanító által 3 K. 30 f., *Baud* Zsófi Sopron 2 K., *Bohus* Károly lk. Franzfeld 1 K., *S. K. Pozsony* 50 f., *Kassa*, bibliai órák tagjai Mohr B. s. lelkész által 20 K., *összesen 33 K. 80 f.*; c) *Indiai éhezők részére* *D. P. Bonyhád* 3 K. Az 1901. év első felében hozzám érkezett missziói adományok összege tehát **162 K 83 f.** Mindezen adományokat a „*Der Friedensbote*“ c. lapomban is nyugtáztam. Isten áldása legyen az adakozókon és adományaikon. Missziói adományokat ezentúl is szívesen fogadok, nyugtázok és továbbítok — **Lipcsebe.** Scholtz.

Kölföldi missziói hírek.

— **A szászországi evang. luth. missziói főegylet,** a Lipcsei Misszió ezen egyik legtekiniélyesebb fiókegylete nemrég kiadta az 1899. aug. 1-től 1900 július 31-ig terjedő 81-ik egyleti évről az évi jelentést. A vaskos füzetből, mely dr. *Molwitz* egy ünnepi missziói predikációját is közli, kiemeljük a következő adatokat, melyek szép fényt vetnek szászországi hittestvéreink folyton fejlődő, eleven missziói életére: Az egylet pénztárába kerek 160,000 márka folyt be az említett egyleti év alatt, miből több mint 7000 márka a zsidómisszióra esik. Eszerint a bevétel az előző évhez képest 19,000 márka emelkedést mutat. A keletindiai és keletafrikai éhínség enyhítésére 28,000 márkát áldoztak a misszió barátai. A hagyományok összege

8000 márka, amin a zsidómisszió 1500 márkával osztozkodik. Igen jövedelmező a vizkereszti országos missziói ünnep offertoriuma. Ezen a címen 33,000 márka van bevételezve, vagyis 4000 márkával több mint az előző évben s 26,000 márkával több, mint 30 év előtt, mikor először fordították a vizkereszti offertoriumot a hittérítés javárai. Bizony, ideje volna, ha mi is általános országos missziói ünneppé tennők vizkeresztet s a perzselyt szintén a misszió javára fordítanók. Az erkölcsi és anyagi eredmény bizonyára nálunk is évről-évre fokozódnék. A Hardeland zittai diakonustól a főgylet megbízásából kiadott, Blätter für Mission című, havonként megjelenő néplapocska 820 márkát jövedelmezett. A főgylet bevétele 158,591 márka volt, de mivel Szászországból azonkívül még 48,109 márka közvetlenül is befolyt a Lipcsei Misszió pénztárába, azért a szász királyság lutheránusai összesen 206,699 márkát fordítottak egy év alatt a pogányok megtérítésére. A főgylet bevételéből 148,325 márkát a pogány, 8456 márkát a zsidómisszióra adott ki s a pogány misszió javára 77,630 márka, a zsidómisszió javára pedig 13,322 márka alapítványt kezel. A szászországi evang. luth. egyház missziói főgylete ezen szép eredményt azáltal érte el, mivel a misszióügyet az országos egyház véd-szárnyai alatt, bár attól függetlenül, az egész országban, valamennyi gyülekezetben szervezte. Mi is csak akkor szólhatunk majd e terén eredményekről, ha a dilletanskodással felhagyva, országos missziói egyletté tömörülünk s a misszióügyet valamennyi kerület, esperesség és gyülekezet közügyévé tesszük!

A berlini Jeruzsalemegyesület febr. 17-én tartotta évi közgyűlését, melyen a porosz uniált evangélikus főgyeháztanács elnöke Barkhausen és dr. Bosse miniszter is résztvett. A gyűlésen dr. gróf Zieten-Schwerin elnökölt, a szent beszédet dr. Behrmann hamburgi esperes tartotta, míg az évi jelentést Weser lic. adta elő. Eszerint az egyesület tagjainak száma 8000-re emelkedett. Fiókegyuletek az összes régi porosz tartományokban vannak s már az új tartományokban is kezdenek ez egyesület iránt érdeklődni. A bevétel 1900. december elejéig 90000 márkára emelkedett, ami épen elég volt a szükségletek fedezésére, bár az örmény árvaház adósságának törlesztésére még 20,000 márka kellett volna. Az elnökség elhatározta, hogy két teológust kiképeztet a keleti nyelvek akadémiáján az arabs nyelvben, hogy Palesztinában működ-hessenek. Különbén a palesztinai munka szépen halad. Bethlehemben még egy tanítót s egy diakonust kell alkalmazni. Az áttért családok már teljesen bele-élték magokat új helyzetükbe. Betsalában 127-re emelkedett a gyülekezeti tagok száma. Hebronban egyelőre nem lehet áttérésekre számítani, mivel az ottani mohamedánusok és zsidók igen fanatikusok. Bethsabur pásztorfaluban új állomást nyitott az egyesület. — Az örmény árvaházat 136,000 márka adósság terheli. A 31 örmény árvához legközelebb a gyülekezetekből 18 gyermeket, más felekezetekből pedig 12 árvát szándékoznak felvenni. Jaffában a német gyülekezet felépítette az új gyülekezeti házat, mihez a Német Birodalom 3000 márkával járult. Az ottani gyülekezetben himlőjárvány s más bajok hátráltatták a munkát, de a Jeruzsálem egylet szép jövőre számít ezen városban. Bárcsak a *lutheránus* egyház is mielőbb kivenné részét a Szent Föld evangelizálásának munkájából.

A német misszióegyesületek állásáról az 1900. év végén a következő adatokat közlik: Az egyesületek száma 23 és pedig 16 régibb és 7 újabb. 551 főállomáson, 880 európai hittérítő és 96 hajadon európai nő 369,493 pogánykeresztényt gondoz, míg a felszentelt benszüiött segítők száma 136, kikhez 4196 fel nem szentelt benszüiött munkás csatlakozik. Az iskolák száma 1829, 89,103 tanulóval s 2610 tanítóval. 35,579 katechumenus vár a keresztségre s a theologiai intézetek s tanítóképezdek 378 benszüiött növendéket

számlálnak. Az összes évi bevétel 5.367,127 márka volt, míg a kiadás 5.449,276 márkára emelkedett. Ezen számokon a következő 22, Jézus istenségét valló egyesület osztozkodik: a testvérgyülekezet (alapított 1732-ben). Bazel (1815), Berlin I. (1823), Barmen (1828), Bremen (1836), Berlin II. (1836), Leipzig (1836), A Szentföldön működő nőegylet (1842), Hermannsburg (1849), Berlini Kinai nőegylet (1850), Jeruzsálemegyesület (1852), Breklum (1877), Neukirchen (1881), Berlin III. (Német-Kelet Afrika, 1886). Neuendettelsau (1886), német kínai allianc misszió (1889), német misszió a kínai vakok érdekében (1890), a német baptisták missziója (1890), a hannoveri luth. szabad egyház missziója (1892), a bázeli szt. Kriszta misszió (1895), német misszió Kína belsőjében (1898) szudáni misszió (alapított Eisenachban 1900). Ezek mellett működik még a hitetlen liberális teológusok által 1884-ben alapított u. n. „Általános evang. prot. misszióegyesület”, mely azonban eddig 3 állomáson csak 112 pogányt keresztelt meg, kik között 7 európai hit? térítő, 1 missziói nővér. 3 felszentelt s 4 fel nem szentelt benszülött segéd működik, míg 6 iskolában 5 tanító 130 tanulót tanít. Az utolsó évi bevétel ezen Japánba és Kinában végzett munkára 76,533 márka volt, míg a kiadás 89.955 márkára emelkedett.

— **Világ-missziói statisztika.** Dr. Dennis, a híres amerikai missziói író, a nemrég New-Yorkban tartott egyetemes missziói konferencia elé Centennial Statistic címen kimerítő missziói statisztikát terjesztett, melyet a misszióegyletek 1898. évi jelentései alapján állított össze. Eszerint az elmúlt missziószázad végén az egész földkerészségen 249 protestáns missziói egyesület létezett, melyek 68.644.368 márka (82.373,240 korona) évi bevétellel rendelkeztek. A felszentelt hittérítők száma 4953. a felnemszenteltké 1244. a női missziói munkások száma 3119 volt. Ezekkel karöltve 4029 felszentelt s 73,615 fel nem szentelt benszülött segéd hirdette a pogányoknak az Evangéliumot 5233 fő és 24586 mellékállomáson. A megkeresztelt pogány keresztények száma 4.327,283, kik közül 1.289,298 urvacsorára is jogosult, vagyis felnőtt. Mivel Dennis adatait az 1898. évi jelentésekből vette, az Egyesült-Államokban megtért Indiánusokat pedig figyelmen kívül hagyta, az evangélikus pogánykeresztények száma 1900. végén legalább 4½, sőt valószínűleg 4¾ millióra tehető.

— **Nagy hagyomány missziói célokra.** Leeds ben (Angolország) nemrég egy Arthington nevű kegyes ember halt meg, ki 1876 ban a Londoni misszió-egyesületnek 100,000 márkát adott egy Középafrikában nyitandó missziómező céljaira s tavaly 200,000 márkás adományával ugyanazon misszióknak lehetővé tette, hogy ezen munkáját az Awemba-törzsre is kiterjessze. Most, hogy elhalt, vagyona legnagyobb részét két missziói egyesületnek hagyományozta. A Londoni misszió-egyesület 5 millió márkára becsüli örökségét, melyet azonban nem fordíthat meglévő állomásai fentartására, hanem új missziómezőket kell rajta nyitnia. Ez aztán szerette Megváltóját, ha még halálában is ily nagyszerűen hozzájárult a benne való üdvözítő hit terjesztéséhez.

I r o d a l o m.

A Lipcsei misszió kiadásában ujabban a következő művek jelentek meg, melyek megrendelését (Verlag der Evang.-luth. Mission, Leipzig, Hohestrasse 7. cimen) melegen ajánlom:

1. **Chr. Fr. Schwartz, der Königs-priester von Tandschaur.** Ára 60 fillér. Schwartz Keresztély Frigyes († 1798) a régi dán-hallei misszió legnemesebb képviselője volt Indiában, kinek nagy tekintélyét legszebben bizonyítja, hogy emléke „királyi pap” név alatt még mindég él a tamul nép között s hogy az angol kormányzó, nem tekintve lutheránus voltát, reá bizta Szerződési trónörökös nevelését. Melegen ajánlom a szépen megírt, díszesen kiállított s illusztrált, 80 lapra terjedő olcsó könyvecske megszerzését s terjesztését.

2. Vor dreissig Jahren. *Erinnerungen aus der ersten Zeit meines Missionslebens.* Ára 24 fillér. Ezen könyvecske a svéd származású Sandegren J. hittérítő 30 éves tamulországi missziói működéséről számol be. Míg a pogány országokról és népekről, azok szokásairól stb. gyakran olvashatunk a missziói iratokban, addig a hittérítők, öröme, bánata, küzdelme és szenvedéseiről ritkán esik szó, ami helyes is, mivel különösen a fiatalabb munkások könnyen a dicsekvés bűnébe eshetnének önletrajzuk közlésénél. Ha azonban oly régi kipróbált hitharcos, mint Sandegren közli harminc év előtti élményeit, összehasonlítva azt a jelen viszonyokkal, úgy ez nemcsak indokolt, hanem egyuttal igen tanulságos is. Lelkészek nagy áldással olvashatják.

3. Das Christentum als Weltreligion. Von R. Handmann, Missionssenior zu Leipzig. Ára 24 fillér. A letűnt 19. század a szó szoros értelmében vett missziószázad volt. Az egyház kezdetétől eltekintve, soha sem fejtett ki a kereszténység oly nagy munkásságot, a benne rejlő üdv terjesztésére, mint az utolsó évszázadban. Handmann jelen művében végig vezet Afrika, Ázsia, Ausztrália és Amerika országain s népein mindenütt kimutatva az evang. misszió által elért sikereket, végül pedig összegesi az egész eredményt s levonja a tanulságot a jövőre nézve. Aki világos átnézetet akar szerezni az evangélikus misszió jelen állásáról, az ne fősvénykedjék a 24 fillérrel.

4. Indische Büsser. *Ein Beitrag zur Beurteilung der indischen Religion.* 36 lap számos képpel; ára 12 fillér. A füzetke nem árulja el szerzőjét, de bizalmas közlés alapján tudom, hogy Handmann misszióesperes fia írta, ki csak egy év előtt ment mint hittérítő Indiába s ezen művével már is bizonyosságot tesz az ottani viszonyok komoly tanulmányozásáról. Élénk modorban ismerteti az indiai bűnbánók keletkezését és célját, egykori és mostani viselkedését s kimutatja törekvésök hiábavalóságát és azt, hogy a hinduk is csak a kereszténységben lelhetik fel az üdvösséget. Ugy a szöveg, mint a közölt képek nagyon is alkalmasak rá, hogy részvétet keltsenek ezen szerencsétlen tévelygők iránt s fokozzák a misszió szükségességéről való meggyőződést.

5. Ein Monat auf Missionspfaden. Ezen füzetben Zehme majawerami hittérítő számol be egyhavi missziói tevékenységéről. Egy mellékelt kis térképen látjuk Majaweramot és vidékét s azon követhetjük számos kirándulásain, melyek mindegyike az Evangélium hirdetését célozza. Az éhínség mely számos megtért egyháztagot kivándorlásra kényszerít, a kivándorlási ügynökök garázdaikodása, a pogányság vétkei s fásultsága sok nehézséget s csalódást gördít utjába, de mindezt túlszárnyalja az öröm, melyet a megtérők keresztelése s a kereszteltek kegyessége okoz a hittérítőnek. A szépen illusztrált könyvecske ára csak 12 fillér.

6. Heidennacht und Christentrost im letzten Stündlein. Ára 6 fillér. Hänsch János strehlai diakonus ezen füzetkében azon nagy különbséget írja le, melyet a pogányok és keresztények halála tüntet fel. Először az indiai tanulók halálát s elégtetését, azután a bombay-i tűzimádok s más pogány néptörzsek halálát s temetkezési szokásait ismerteti, azok teljes reménytelenségében, végül pedig a hívő keresztény halotti ágyához vezet s több megtért pogány halálának leírásával jellemzi azt a nagy vigaszt s győzelmi örömet, melyet a Krisztusban való hit nyújt a halál percében. Kevés épületesebb s tanulságosabb missziói olvasmányt nyújthatunk a népnek. — *ts.*

Ezen füzet egyszerre 3 számot pótol. A legközelebbi szám szeptember végén jelenik meg. Kérem az I Korona előfizetési díj azonnali beküldését.